

VANHEMMAN JA LAPSEN VÄLISEN VUOROVAIKUTUKSEN
VAHVISTAMINEN TOIMINNALLISESSA RYHMÄSSÄ

Kaire Mansberg ja

Terhi Rantonen

Opinnäytetyö kevät 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Helsinki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

+ lastentarhanopettajan kelpoisuus

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Mansberg, Kaire & Rantonen, Terhi. Vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen toiminnallisessa ryhmässä. Diak Etelä, Helsinki, kevät 2012, 62s., 4 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus/ sosionomi (AMK).

Opinnäytetyö on toiminnallinen produktio, joka toteutettiin Pienperheyhdistyksen perhepaikka Punahilkassa. Opinnäytetyön tarve nousi Punahilkan asiakaskunnan tarpeista. Työn tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa toiminnallinen vuorovaikutusryhmä. Ryhmän tavoitteena oli vahvistaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Työllä haluttiin selvittää, miten vanhemmat kokivat ryhmän vahvistaneen heidän ja lasten välistä vuorovaikutusta. Yhtenä työn tavoitteena oli kehittää Punahilkan ryhmätoimintaa.

Opinnäytetyö koostuu kahdesta osasta. Toiminnallinen osuus toteutettiin keväällä 2011. Se piti sisällään vuorovaikutusryhmän suunnittelun ja toteutuksen. Ryhmä kokoontui viikoittain yhteensä neljä kertaa. Toiminnallisiin ryhmiin osallistui seitsemän vanhempaa ja kahdeksan lasta. Ryhmässä toteutettiin erilaisia vuorovaikutusta vahvistavia toiminnallisia menetelmiä. Jokainen ryhmätapaamiskerta sisälsi lapsille ohjatun leikkihetken ja vanhemmille tilaisuuden keskusteluun.

Opinnäytetyömme teoriaosuudessa käsiteltiin työn kannalta keskeisiä käsitteitä, kuten vanhemmuutta, vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta ja kiintymyssuhdetta, toiminnallisen ryhmän periaatteita ja sosiaalipedagogiikkaa. Näiden lisäksi käsittelemme lapsiperheiden ulkoisia haasteita ja leikin merkitystä lapsen vuorovaikutuksen vahvistamisessa.

Toiminnallisen ryhmän tavoitteiden toteutumista arvioitiin osallistuvalla havainnoinnilla ja vanhemmilta kerätyillä palautteilla. Palautelomake auttoi meitä selvittämään, miten vanhemmat kokivat ryhmän vahvistaneen heidän ja lastensa välistä vuorovaikutusta. Osallistuvan havainnoinnin tavoitteena oli havainnoida vanhempien ja lasten toimintaa ja käyttäytymistä ryhmän erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Näiden lisäksi käytimme työmme arvioinnissa päiväkirjaa ja itsearviointilomaketta.

Havainnoinnin perusteella voidaan todeta, että tämän kaltaisille vuorovaikutusryhmille olisi jatkossakin tarvetta. Opinnäytetyön keskeisenä johtopäätöksenä voidaan todeta, että toiminnallinen vuorovaikutusryhmä soveltuu erinomaisesti vahvistamaan vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta.

Asiasanat: vanhemmuus, vuorovaikutus, kiintymyssuhde, toiminnalliset menetelmät, sosiaalipedagogiikka

ABSTRACT

Mansberg, Kaire and Rantonen, Terhi

Strengthening the interaction between the parent and a child in a functional grouping.

62., appendices. Language: Finnish . Helsinki, Spring 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

Our thesis is an interactive production which we carried out at the family center Punahilkka. The study concentrated in the needs of the families using the facility and services. The aim was to design and implement a functional group to improve parent-child interaction. We wanted to find out how the parents felt about interacting with their children and how the group had helped them in doing so. In addition one of the goals was to develop group activities in Punahilkka.

The thesis is divided into two parts. The interactive part was to design the group activities and to implement them. The group got together every week for four weeks in the spring 2011, and was formed of seven parents and eight children. The interactive part was to monitor the behavior between the child and a parent in the different group settings. We also took notes and used a form for every meeting to grade our progress.

In the theory part of our thesis we concentrated in parenthood; interaction between a child and a parent, attachment and emotional ties, functionality of a group and its fundamentals as well as social pedagogy. On top of these topics we wanted to take in count the different challenges of families as well as the meaning of play in strengthening the social interaction of children.

The group activities were evaluated by interactive perception as well as the feedback from the parents. The feedback gave an idea of how the parents felt that the interaction had gotten better and it was easier to communicate with their children.

We can conclude that this sort of group activity and interactive play are in high demand among families; parents felt the activities helped to strengthen the bond between the parent and child.

Keywords: parenthood, interactivity, emotional ties, interactive methods, social pedagogy

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	8
2.1 Vanhemmuus	8
2.1.1 Lapsiperheiden ulkoiset haasteet	9
2.1.2 Lapsiperheiden tukeminen.....	10
2.2 Vuorovaikutuksesta kiintymyssuhteeseen	11
2.3 Leikki lapsen vuorovaikutusta vahvistamassa	14
2.4 Toiminnallinen ryhmä vuorovaikutusta vahvistamassa.....	14
2.4.1 Sosiaalipedagogiikka	16
2.4.2 Ohjaajan rooli ryhmässä	17
3 OPINNÄYTETYÖPROSESSI.....	19
3.1 Opinnäytetyöprosessin kuvaus.....	19
3.2 Opinnäytetyön tavoitteet.....	20
3.3 Opinnäytetyön toimintaympäristö	21
3.4 Toiminnallisen ryhmän suunnittelu	22
3.5 Toiminnallisen ryhmän toteutus ja kulku.....	26
4 TOIMINNALLISTEN RYHMIEN ARVIOINTI.....	32
4.1 Päiväkirja ja itsearviointilomake.....	32
4.2 Vanhemmilta kerätty palaute	35
4.3 Osallistuva havainnointi.....	38
4.4 Valokuvaus.....	40
5 POHDINTA	41
5.1 Tavoitteiden toteutumisen arviointia	41
5.2 Luotettavuus ja eettisyys	43
5.3 Ammatillinen kasvu ja kehittyminen.....	44
5.4 Päätelmiä	46
LÄHTEET.....	50

LIITE 1. Toimintasuunnitelma	54
LIITE 2. Ohjaajien itsearviointilomake	56
LIITE 3. Vanhempien palautelomake	57
LIITE 4. Ilmoitus ryhmästä	62

1 JOHDANTO

Viimeisten vuosikymmenten aikana lasten kasvuolot ovat muuttuneet todella paljon. Maalta muutto ja kaupungistuminen ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että isovanhemmat ja muu suku asuvat kaukana. Yhteiskunnan taloudellinen tilanne ja sen mukanaan tuomat muutokset ajavat vanhemmat töihin lasten ollessa vielä pieniä. Vanhemmat rasittuvat yhä vaativammassa työelämässä ja joutuvat ponnistelemaan ilman laajaa sosiaalista verkostoa. Yhteisöllisyys on katoamassa ja lapsen lähellä on huomattavasti vähemmän tuttuja ja turvallisia aikuisia kuin ennen. Tämä ei voi olla vaikuttamatta lapsen kiintymyssuhteen ja vuorovaikutuksen kehittymiseen. Siksi ne muutamat lähellä olevat aikuissuhteet ovat entistä tärkeämpiä ja vanhempien vastuu korostuu.

Yhteiskunnallisessa päätöksenteossa tulisi huomioida, että lasten kehityksen turvaamisessa keskeistä on lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutussuhteen vaaliminen, tukeminen ja hoitaminen. Yhteiskunnan tehtävänä on luoda olosuhteet sellaisiksi, että vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus voi toteutua parhaalla mahdollisella tavalla. (Mäntymaa & Tamminen 1999, 2447.)

Vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tavoitteena on varmistaa ja edistää lapsen optimaalista kehitystä. Vuorovaikutus liittyy kaikkeen arkiseen tekemiseen ja yhdessä olemiseen. (Tamminen 2004, 46–47, 57.) Ei ole olemassa yhtä luonnonmukaista vuorovaikutusta, vaan jokaisen vanhemman ja lapsen välille syntyy omanlaisensa vuorovaikutus (Siltala 2003,16).

Yhteistyökumppanimme Pienperheyhdistyksen löysimme Diakonia ammattikorkeakoulun opinnäytetöiden aihevälityksestä syksyllä 2010. Tavatessamme yhteistyökumppanin edustajan teimme sopimuksen opinnäyteyhteistyöstä. Toteutamme opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden Pienperheyhdistyksen perhepaikka Punahilkassa, Helsingin Jakomäessä. Opinnäytetyön aiheen löysimme yhteisymmärryksessä yhteistyökumppanimme kanssa. Meitä kiinnostava aihe osoittautui keskusteluissa myös Punahilkan asiakaskuntaa palvelevaksi ja ajankohtaiseksi aiheeksi.

Päädyimme tekemään toiminnallisen opinnäytetyön. Toiminnallinen opinnäytetyö pyrkii ammatillisessa kentässä ohjeistamaan ja opastamaan käytännön toimintaa. Opinnäytetyön tulee olla työelämälähtöinen, käytännönläheinen ja toteutettu tutkimuksellisella asenteella. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9–10.) Edellä mainitut asiat muodostavat työstämme toiminnallisen opinnäytetyön.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa toiminnallinen vuorovaikutusryhmä, jonka tavoitteena oli vahvistaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Lyytisen ja Lyytisen (2003, 116–117) mukaan lapsen kehitystä tukevia aikuisen ja lapsen välisiä yhteisiä toimintoja ovat leikkiminen, pelien pelaaminen, kirjojen lukeminen, satujen ja lorujen kertominen sekä yhteiset keskustelut. Tällaisiin yhteisiin vanhemman ja lapsen välisiin hetkiin sisältyy monia lapsen kehityksen kannalta tärkeitä asioita.

Työssämme toiminnallisella ryhmällä tarkoitamme, että ryhmän sisältö pitää sisällään vanhemman ja lapsen yhteistä vuorovaikutuksellista toimintaa kuten erilaisia vuorovaikutuksellisia leikkejä, piirtämistä, leipomista ja sadutusta. Haluamme työllämme selvittää, miten vanhemmat kokevat toiminnallisen ryhmän vahvistavan heidän ja lastensa välistä vuorovaikutusta. Ryhmän tavoitteena on tukea vanhemmuutta, antaa voimavaroja vanhemmille ja tuoda uusia toiminnallisia menetelmiä vanhemman ja lapsen väliseen jokapäiväiseen vuorovaikutukseen ja yhdessä tekemiseen. Ryhmän tavoitteena on myös tarjota vanhemmille tilaisuus vaihtaa ajatuksia ja kokemuksia sekä virkistäytyä ja tutustua uusiin ihmisiin.

Työmme antaa tietoa siitä, miten suunnitellaan ja toteutetaan toiminnallinen vuorovaikutusryhmä ja mitä ryhmän ohjaamisessa tulee ottaa huomioon. Työtämme voi jatkossa hyödyntää perheitä tukevien ja vuorovaikutusta vahvistavien ryhmätoimintojen järjestämisessä ja kehittämisessä. Opinnäytetyömme kehittää Punahilkkan ryhmätoimintaa.

2 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Tässä pääluvussa käsittelemme opinnäytetyömme kannalta keskeisiä teoreettisia lähtökohtia. Luvun alussa perehdymme vanhemmuuteen ja lapsiperheiden nykypäivän ulkoisiin haasteisiin. Seuraavaksi kerromme, miten vanhemman ja lapsen keskeinen vuorovaikutus onnistuessaan luo pohjan turvalliseen kiintymyssuhteelle sekä miten leikki vahvistaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Tämän jälkeen kerromme, mitä tulee ottaa huomioon kun suunnitellaan ja toteutetaan toiminnallista ryhmää. Lopuksi käsittelemme ohjaajan keskeisiä tehtäviä ryhmässä.

2.1 Vanhemmuus

Vain lapsi antaa aikuiselle mahdollisuuden olla vanhempi. Vanhemmuus ei ole aikuisen ominaisuus eikä joukko tehtäviä, joita aikuinen vanhemmaksi tultuaan ottaa vastuulleen. Vanhemmuus on lapsen ja aikuisen välinen suhde, joka tuottaa inhimillistä kasvua ja kypsymistä. Lapsi muokkaa koko ajan vanhempiensa vanhemmuutta omalla olemuksellaan, toiminnallaan ja kasvullaan. Vanhemmuus on eteenpäin, tulevaisuuteen suuntautuva, lapsen ja vanhempien välinen kiintymystä luova suhde. Vanhempien tärkein tehtävä on vastavuoroisen kiintymyksen mahdollistaminen. Vanhemmuus on myös monenlaista lapsen puolesta tekemistä, lapsen kanssa toimimista ja yhdessä olemista. Lapsi tarvitsee mahdollisuutta kiintyä aikuiseseen ja myös aikuisen kiintymystä koko kasvuvuosiensa ajan. Vanhempien keskeisiä kasvatustehtäviä on opettaa lapselle, mitä on kiintymys, luottamus ja uskollisuus sekä mitä on rakkaus toista ihmistä kohtaan. (Tamminen 2004, 69,74–76.) Leinosen (2004, 177) mukaan tänä päivänä lasta ei nähdä enää kasvatuksen kohteena, vaan vanhemmuus käsitetään lapsen sekä vanhemman välisenä vastavuoroisena suhteena, jossa vanhemmalla on päävastuu.

Vanhemmuus on prosessi, johon ei valmistuta, eikä sitä voi suorittaa vaan siihen kasvetaan. Vanhemmaksi kasvaminen edellyttää ponnistelua, työtä ja luopumisia. Vanhemmuus on myös ihmisoikeus ja vielä enemmän velvollisuus

suhteessa lapseen. Vanhemmuudesta ei voi sanoutua irti, se on elinikäinen suhde. Vanhemmuus tarkoittaa, että lapsen oikeus painaa enemmän kuin aikuisen oikeudet ja että lapsen hyvinvointi ja tarpeet menevät aikuisten tarpeiden edelle. (Schmitt 2003, 324.) Leinosen (2004, 179) mukaan vanhemmuuden laadulla on tärkeä merkitys lasten hyvinvoinnille ja se vaikuttaa olennaisesti lapsen itsetunnon kehitykseen.

2.1.1 Lapsiperheiden ulkoiset haasteet

Lapsiperheissä voi olla erilaisia sisäisiä ja ulkoisia haasteita. Perheen sisäisiä haasteita voivat esimerkiksi olla parisuhde, vanhempien ja lasten ominaisuudet, kyky vanhemmuuteen sekä terveyteen liittyvät asiat. Perheeseen vaikuttavat myös ulkoiset haasteet. Ulkoisilla haasteilla tarkoitamme perheiden taloudellista tilannetta, työelämää, mahdollista työttömyyttä, sekä kodin ulkopuolisia sosiaalisia suhteita. Perälän, Salosen, Halmen ja Nykäsen (2011, 38) tutkimuksesta käykin ilmi, että työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen on uuvuttavaa ja vanhemmat ovat huolissaan omasta jaksamisestaan.

Kansainvälistymisen ja yhteiskunnallisten muutosten seurauksena lasten ja lapsiperheiden tarpeet, toimintaympäristö sekä perherakenteet ovat muuttuneet. Perheiden koot ovat pienentyneet, avioerojen määrä on kasvanut ja perheiden ongelmat ovat lisääntyneet. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005, 12.) Tieteellisistä tutkimuksista käy ilmi, että monet perheen ulkopuoliset tekijät vaikuttavat siihen, kuinka paljon vanhemmilla on voimavaroja olla emotionaalisesti läsnä ja rakentavalla tavalla vuorovaikutuksessa lastensa kanssa (Leinonen 2004, 181). Järvisen, Laineen & Hellman-Suomisen (2009, 15) mukaan yhteiskunnan nopea kehittyminen on kaventanut vanhempien ja lasten yhteistä aikaa.

Vanhempien työelämän haasteet ja toimeentulon vaikeudet heijastuvat myös lapsiin. Työstä uupuneena ja väsyneenä vanhemmat kokevat syyllisyyden tunnetta siitä, että heillä ei ole tarpeeksi aikaa eikä voimia lapsille. Lasten hyvinvointi on monella tavalla yhteydessä vanhempien työpaineisiin, toimeentuloon ja ajankäyttöön. Työelämän ja perheen yhteensovittaminen on usein lapsiperheille

suuri haaste. (Puska 2009, 3.) Metsähuoneen haastattelussa todetaan, että sosiaalisten verkostojen puute on tänä päivänä yksi lapsiperheiden suurimpia ongelmia. Kaupungistumisen johdosta monet lapsiperheet ovat juurettomia, eli muuttaneilla perheillä ei ole isovanhempia eikä muitakaan sosiaalisia verkostoja lähellä. (Riikonen 2012, 6.)

Lapsiperheiden ulkoiset haasteet otimme osaksi opinnäytetyömme teoreettisia lähtökohtia siitä syystä, että uskomme ulkoisten haasteiden olevan uhka vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen kehitykselle. Vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen ongelmien ehkäisy ja mahdollisimman varhainen puuttuminen vähentävät perheen ongelmia ja turvaavat lapsen psyykkistä kehitystä.

2.1.2 Lapsiperheiden tukeminen

Tässä alaluvussa käsittelemme lyhyesti yhteiskunnan lapsiperheille tarjoamia palveluja. Olemme rajanneet lapsiperheiden tukemisen julkisiin ja kolmannen sektorin tarjoamiin palveluihin. Käsittelemme kolmannen sektorin tarjoamia palveluja, koska opinnäytetyömme yhteistyökumppani Perhepaikka Punahilkka on yksi kolmannella sektorilla toimivista järjestöistä, joka tarjoaa monipuolisia palveluita lapsiperheille. Kerromme Punahilkassa tehtävästä työstä tarkemmin tuonnempana kappaleessa 3.3.

Sosiaali- ja terveysministeriön (2005, 12) mukaan yhteiskunnassamme on kasvanut huoli lapsiperheiden voimavarojen riittävydestä. Vanhemmuus on asia, joka tällä hetkellä puhuttaa. Kuulemme usein sanottavan, että vanhemmuus on hukassa ja että vanhemmat ovat neuvottomia kasvattaessaan lapsiaan. Vaikka vanhempien kynnys pyytää apua perheen ongelmiin on madaltumassa, on silti avun tarpeen myöntäminen ja vastaanottaminen perheille vaikeaa. Yhteiskunta pyrkii auttamaan vanhempia heidän kasvatustyössään kunkin perheen elämäntilanteen mukaan. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 15.) Lasten hyvinvoinnin ja terveen kasvun turvaaminen on aina yhteiskunnan tärkeä sijoitus tulevaisuuteen.

Suomessa tuetaan lapsiperheitä tarjoamalla heille erilaisia sosiaali- ja terveyspalveluita sekä taloudellista tukea. Perheille tarkoitettuja julkisen sektorin peruspalveluja ovat neuvola, varhaiskasvatuspalvelut, perhekeskukset, kotipalvelu ja koulu. Lapsiperheiden erityispalveluita ovat esimerkiksi kasvatus ja perheneuvonta ja lastensuojeluun liittyvät palvelut. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012.) Julkisen sektorin palvelujen lisäksi lapsiperheille suunnattuja palveluja tarjoavat myös seurakunta sekä yksityinen ja kolmas sektori. Kolmannella sektorilla tarkoitetaan yhdistyksiä, järjestöjä, osuuskuntia ja säätiöitä, jotka ovat löytäneet hyvin paikkansa hyvinvointipalvelujen tuottamisessa ja kehittämisessä. Kolmannen sektorin toiminta on kaikille avoin ja se perustuu ainakin osittain vapaaehtoistyöhön.

Kolmannen sektorin tekemä hyvinvointia edistävä työ on erittäin arvokasta ja tärkeää. Kolmannen sektorin edustajana Perhepaikka Punahilkka toimii kohtaamispaikkana ja tarjoaa monipuolisia palveluita lapsiperheille. Näitä palveluita ovat muun muassa varhainen tuki, yksilöllinen perhetyö ja palveluohjaus, erilaiset kerhot, retket, kotikäynnit, perheleirit ja vertaisryhmät. Järjestöjen ylläpitämillä kohtaamispaikoilla ja vertaisryhmillä on suuri merkitys lapsiperheiden arjessa. Vertaistuki on yksi kolmannen sektorin tunnusomaisista toimintamuodoista. Kohtaamispaikoilta perheet voivat saada apua ja tukea arjessa toimimiseen sekä luoda ystävyyssuhteita ja arjen tukiverkostoja.

2.2 Vuorovaikutuksesta kiintymyssuhteeseen

Vanhempien tehtävä on tarjota vauvalle mahdollisuus luoda ensimmäinen emotionaalinen ihmissuhde eli kiintymyssuhde. Kiintymyssuhde ei synny vauvan ja vanhemman välille itsestään, vaan vauva kiintyy ihmisiin, jotka ovat riittävän paljon läsnä heidän elämässään ensimmäisen vuoden aikana. Kiintymyssuhde lapsen ja vanhemman välille syntyy pikkuhiljaa vuorovaikutuksen myötä. (Salo 2003, 45–46.) Toistuva ja jatkuva vuorovaikutussuhde lapsen ja vanhemman välillä tarkoittaa ihmissuhteen kehittymistä. Tämä vuorovaikutussuhde muuttuu ja kehittyy lapsen kasvaessa ja jatkuu läpi koko elämän. Tämä suhde on pohjana kaikille myöhemmille ihmissuhteille. (Mäntymaa & Tamminen 1999, 2447.)

Kiintymyssuhde on turvallinen tunnesäätelysuhde. Hyvä ja luotettava kiintymys laajentaa hallittavien tunteiden kirjoa ja lisää jatkuvuuden ja tulevaisuuden kokemusta. Turvallisesti kiinnittyneelle lapselle muodostuu käsitys, että hän voi olla vanhempien seurassa turvallisesti oma itsensä. Tällöin hän uskaltaa näyttää kaikki tunteensa ja tietää olevansa rakastettu. Kun lapsi kokee olevansa taitava ja rakastamisen arvoinen, hänen itsetuntonsa rakentuu terveelle pohjalta. Turvallisen kiinnittymisen myötä lapsi oppii myös tunnistamaan omia ja muiden tunteita. Tunteiden tunnistaminen on perusta sille, että lapsi kykenee ymmärtämään itseään ja hallitsemaan käyttäytymistään. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 110–111.)

Kiintymyssuhdeteorian luonut John Bowlby korosti teoriassaan sitä, että pieni lapsi tarvitsee pysyviä ihmissuhteita ja että niiden katkeamiset voivat aiheuttaa riskitekijöitä lapsen kehitykselle. Kiintymyssuhdeteoria pyrkii kuvamaan ja ymmärtämään varhaisten ihmissuhteiden vaikutusta myöhempään kehitykseen. Kiintymyssuhdeteorian avulla voidaan valaista sitä, missä määrin varhaiset kokemukset vaikuttavat myöhempään elämään ja siitä selviytymiseen. (Sinkkonen & Kalland 2001, 7–8.) Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsuuden varhaiset ihmissuhteet toimivat harjoitteluna tunteiden ja ajattelun kehittymiselle. Vuorovaikutuksessa lapsi oppii, miten voi herättää vanhempien huomion ja saada lohtua ja turvaa. Samalla lapsi oppii onko hän hoivan arvoinen ja voiko ihmisiin luottaa. Lapsi oppii myös huomaamaan onko vanhempien käyttäytyminen ennakoitavissa. (Punamäki 2001, 174.) Järvisen ym. (2007, 110) mukaan hyvään vuorovaikutukseen kuuluu oikea aikainen lapsen tarpeiden tyydyttäminen. Tämän avulla lapsen perusluottamus ja säätelyn tunne kehittyvät.

Turvaton mutta jäsentynyt kiintyminen muodostuu lapsen ja vanhemman välille silloin, jos heidän välisensä vuorovaikutus ei ole herkkätunteista ja ennakoitavaa. Turvattoman kiintymisen tyyppejä on kaksi, välttelevä ja ristiriitainen. (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 130.) Välttelevän kiintymyssuhteen omaavat lapset ovat oppineet olemaan käyttämättä vanhempaa turvapesänään ja tukahduttamaan lohdun tarpeensa sekä pelon ja raivon ilmauksensa. Turvattoman kiintymyssuhteen omaavien ja välttelevien lasten äidit ovat toimineet lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana epäsensitiivisesti lapsen viesteihin nähden. Lapsi on

oppinut, että äiti ei ole saatavilla hänen tarvitsemallaan tavalla. (Hautamäki 2001, 36.) Ristiriitainen kiintyminen kehittyi sellaisessa suhteessa, jossa vanhemman vuorovaikutus lapsen kanssa on ennakoimatonta. Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa lapsen ongelmana on, että hänen on vaikea oppia lukemaan vanhempaa. Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus tapahtuu pitkälti aikuisen ehdoilla. (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 130–131.)

Lapsen vuorovaikutustaidot kehittyvät vanhemman kanssa yhdessä tekemisestä ja kokemisesta, mutta myös elämysten jakamisesta. Kehittääkseen vuorovaikutustaitojaan lapsi tarvitsee aikuisen neuvot, kiellot ja ohjeet. Lapsen tulisi saada kokea ja tuntea koko tunne-elämän kirjo, turhaumat, viha, pettymys, hellyys ja rakkaus turvallisen ja hoitavan aikuisen kanssa, joka uskaltaa laittaa lapselle rajat. (Alijoki 1998, 18–19.) Vanhemman ja lapsen yhdessä tekeminen oli järjestämämme ryhmän perusta. Ryhmän ohjaajina voimme omalla toiminnallamme mahdollistaa turvallisen ympäristön ja ilmapiirin, jossa jokainen lapsi voi tuntea ja kokea erilaisia tunteitaan.

Vuorovaikutus toimii lapsen kehityksen tukirakenteena, jonka aikuinen omalla toiminnallaan rakentaa (Lyytinen & Lyytinen 2003, 116). Aikuisen tehtävänä on muokata vuorovaikutustilanteista houkuttelevia, joissa lapsi oppii harjoittelemaan kehitysvaiheelleen tärkeitä käyttäytymismuotoja (Kontu 2001, 86). Lapsen ja vanhemman välisestä vuorovaikutuksesta vain pieni osa on sanallista. Eikielellinen vuorovaikutus on viestien lähettämistä ja vastaanottamista monella eri tasolla, kuten kokemalla, tuntemalla ja kuuntelemalla. Se on myös ilmeitä, eleitä, makuja, hajuja, liikkeitä ja kosketusta, äänenpainoja ja -sävyjä. Kasvojen ilmeillä ja erilaisilla katseilla ilmaistaan erilaisia tunteita ja tuodaan ilmi se, millainen tunneilmasto vuorovaikutustilanteessa on. Pieni lapsi, jonka kieli ei ole vielä kehittynyt, ottaa aistien kautta vastaan nuo viestit, ja rakentaa niiden pohjalta ne mielikuvat ja maailmankuvat, joihin myöhemmin kehittyvä kielen oppiminen nojautuu. (Alijoki 1998, 12.) Vanhempien tulee olla herkkiä huomioimaan lapsen eikielillisiä ja kielellisiä aloitteita ja pyrkiä aktiivisesti vastaamaan niihin (Lyytinen & Lyytinen 2003, 117).

2.3 Leikki lapsen vuorovaikutusta vahvistamassa

Lapsen kehitystä tukevia aikuisen ja lapsen välisiä yhteisiä toimintoja ovat leikkiminen, pelien pelaaminen, kirjojen lukeminen ja satujen ja lorujen kertominen sekä yhteiset keskustelut. Tällaisiin yhteisiin vanhemman ja lapsen välisiin hetkiin sisältyy monia lapsen kehityksen kannalta tärkeitä asioita. Lapsen leikkimotivaatiota lisää vanhemman aktiivinen osallistuminen. Lapsi kokee turvallisuuden tunnetta myönteisessä ilmapiirissä saaden palautetta itsestään sekä omista taidoistaan. Näissä tilanteissa lapsi voi käsitellä päivän tapahtumia, pettymyksiä ja ilon aiheita, saaden aikuisilta tilanteen mukaan tarvitsemaansa lohdutusta, tukea ja kiitosta. Leikin on havaittu olevan monipuolisempaa niillä lapsilla, jotka ovat turvallisesti kiinnittyneet vanhempiinsa, perustuen siihen, että nämä lapset ovat valmiimpia tutkimaan ympäristöään ja vastaanottavaisempia kuin lapset, joilla on vaikeuksia kiintymyssuhteen muodostamisessa. (Lyytinen & Lyytinen 2003, 89–90, 116–117.)

Parhaiten lapsen kehityksen tukeminen onnistuu ohjauksen tapahtuessa lapsen senhetkistä kehitystasoa ja temperamenttia myötäillen aikuisen ja lapsen välisissä yhteisissä leikinomaisissa toiminnoissa. Nämä yhteiset toiminnot herättävät lähes aina lapsen kiinnostuksen ja halun oppia. (Lyytinen & Lyytinen 2003, 118–119.) Leikki on lapselle vuorovaikutuksen väylä ja tapa kommunikoida. Se on myös monessa suhteessa tärkeää, sillä lapsi oppii ja kehittyy leikkiessään. Leikki on lapsen psyykkiselle kehitykselle yhtä tärkeää kuin monipuolinen ravinto fyysiselle kehitykselle. (Kontu 2001, 84.) Leikin tärkeys lapsen kehitykselle oli yksi syy ottaa erilaiset vuorovaikutusta vahvistavat leikit mukaan toiminnallisen ryhmän toteutukseen.

2.4 Toiminnallinen ryhmä vuorovaikutusta vahvistamassa

Toiminnallista ryhmää suunniteltaessa on tärkeää ottaa huomioon kohderyhmä ja sen tavoitteet. Ryhmät voivat olla avoimia tai suljettuja. Avoimiin ryhmiin voi osallistua jokainen silloin kun haluaa, ja siitä syystä ryhmäläiset saattavat vaihtua hyvinkin usein. Suljettuihin ryhmiin valitaan osallistujat etukäteen ja he ovat

sitoutuneet käymään ryhmässä tietyn ajan. Suljettuun ryhmään ei oteta uusia jäseniä, vaikka joku lopettaisi ryhmän kesken. (Keränen, Nissinen, Saarnio & Salminen 2001, 126.)

Toiminnallisessa ryhmässä keskitytään konkreettiseen toimintaan ja pohditaan yhdessä saatuja kokemuksia (Kaukkila & Lehtonen 2007, 18). Toiminnallisen ryhmän kesto vaihtelee paljon. Yleensä ryhmissä suositaan 10 - 12 tapaamiskertaa. Lasten ja nuorten ryhmien ryhmäkoon määrittää osallistujien ikä. Lasten ryhmissä hyvä osallistujamäärä on 4 – 6 lasta, nuorten ja aikuisten ryhmässä noin 10 osallistujaa. Ryhmään sitoutumisen kannalta on hyvä, että ryhmällä on aina sama kokoontumispaikka ja -aika. Kaikki ryhmät tarvitsevat muutaman perussäännön, joista on hyvä keskustella ensimmäisellä tapaamiskerralla. (Keränen ym. 2001, 126.)

Toiminnallisella ryhmällä on kolmiosainen rakenne, johon kuuluu lämmittely, toiminta ja purku. Lämmittelyn tehtävänä on osallistujien huomion siirtäminen muista asioista tähän hetkeen. Lämmittely voi olla esimerkiksi keskustelua tai jokin fyysinen harjoitus kuten liikunnallinen leikki. Toimintavaihe on nimensä mukaan toimintaa, joka sisältää sille kerralle suunniteltua työskentelyä, esimerkiksi piirtämistä, näyttelemistä, soittamista tms. Ryhmässä nousseet ajatukset, tunteet ja kokemukset puretaan keskustelemalla ryhmän jälkeen. (Keränen ym. 2001, 127.)

Ryhmässä toimiminen, kuten yhdessä leipominen tai erilaisten pelien pelaaminen voi itsessään olla jo palkitsevaa. Ryhmätoiminnan tarkoituksena on pyrkiä herättämään ryhmän jäsenten välille myös keskustelua, tuoden sitä kautta uusia ajatuksia ja näkemyksiä. Ryhmän rikkaus on siinä, että jokainen ryhmään osallistuja tuo oman tietonsa, näkemyksensä ja kokemuksensa mukaan tullessaan. Ryhmään kuulumisen koetaan tärkeäksi jos elämäntilanne on sellainen, jossa luonnolliset sosiaaliset suhteet eivät luo kokemuksia onnistumisesta ja yhteenkuuluvuudesta. Tällöin ryhmässä voi tulla kuulluksi ja jakaa kokemuksia muiden kanssa. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2002, 202–203.)

2.4.1 Sosiaalipedagogiikka

Sosiaalipedagogiikassa on kyse suhtautumis- ja ajattelutavasta suhteessa sosiaalisiin kysymyksiin. Sosiaalipedagogiikan lähtökohtana on, että siinä korostuu subjektiivisen kehityksen ja kasvatuksen lisäksi myös yhteisöllinen sekä yhteiskunnallinen näkökulma. Siinä kasvatusta nähdään yksilön ja yhteisön jatkuvuuden ja eheyden turvaamisena. Sosiaalipedagogiikassa kasvatusta koetaan olevan osa kommunikaatioprosessia, jonka tärkein tehtävä on osallistuminen ja ihmisen tukeminen osallisuuteen. Sosiaalipedagogiikka ei ole pysyvää, vaan se muokkautuu ja mukautuu ympäristön sosiaalisten muutosten mukaan. Sosiaalipedagogiikkaa pyrkii muutokseen kohti parempaa. (Hämäläinen & Kurki 1997, 10–11, 14, 34–35.)

Sosiaalipedagoginen työ on työelämälähtöistä ja sen keskeinen tavoite on työelämän käytäntöjen uudistaminen sekä tutkimus- ja kehittämistoiminta. Sosiaalipedagoginen työ tukee yksilöä yhteiskunnan jäsenyyteen itsestään huolehtivana subjektina ja pyrkii tekemään arjen haasteet näkyviksi ja ymmärrettäväksi. Keskeisiä käsitteitä sosiaalipedagogisessa ammatillisessa toiminnassa ovat arkilähtöisyys, yhteisöllisyys, osallisuus ja dialogisuus. (Ranne 2005, 15.) Sosiaalipedagogisen työn lähtökohtina ovat asiakkaan voimavarojen aktivoiminen ja toimiminen yhdessä asiakkaan arjessa. Sosiaalipedagogisen työn keskeinen tavoite on osallistaa ja kasvattaa yksilöitä ottamaan vastuuta oman elämänsä mutta myös yhteisön hyvinvoinnin lisäämiseksi. Edellytyksinä työn toteutumiseksi nähdään esimerkiksi luovat ongelmanratkaisutaidot ja vaihtoehtoisten työtapojen käyttäminen. (Semi 2006, 134.)

Toiminnalliset menetelmät sopivat sosiaalipedagogiseen työhön, sillä ne antavat mahdollisuuden kokeilla luovia ongelmanratkaisutaitoja ja etsiä vaihtoehtoisia työtapoja. Toiminnalliset menetelmät auttavat ja vahvistavat asiakkaan aktivoitumista ja auttavat löytämään itsestään sellaisia kykyjä, joiden avulla hän rohkaistuu ja aktivoituu toimimaan parantaakseen omaa elämäänsä ja kehittämään itseään. (Hämäläinen & Kurki 1997, 19, 49.)

Hämäläisen ja Kurjen (1997, 12–15) mukaan sosiaalipedagogiikka voidaan perustella toiminnallisten menetelmien tietoperustaksi myös siksi, että se käsitteään usein toiminnaksi, jonka avulla ihminen innostuu toimimaan omassa yhteisössään itsensä ja muiden hyväksi. Se on yhteiskunnallista ja yhteisöllistä toimintaa, joka vahvistuu sosiaalisessa dialogissa ja tukee ihmisen mahdollisuuksia selvitä omassa elämässään. Sosiaalipedagogiikan keskeistä työkenttää ovat lapsi-, nuoriso-, ja perhetyö, mutta myös köyhyys, avuttomuus, syrjäytyminen ja sosiaalinen deprivatio. Sosiaalipedagoginen toiminta ulottuu ennaltaehkäisevästä korjaavaan työhön ja koskettaa niin yksilöitä, ryhmiä, yhteisöjä kuin yhteiskuntia. (Hämäläinen & Kurki 1997, 19, 49.)

2.4.2 Ohjaajan rooli ryhmässä

Jokaisella ryhmällä on oma tehtävä ja tunnetavoite, joka pitää ryhmää koossa. Ryhmäohjaajan suunnitellessa uuden ryhmän aloittamista on ensimmäinen tehtävä selvittää, miksi ryhmä halutaan perustaa ja mitkä ovat ryhmän tavoitteet. Ryhmäohjaajalla tulee olla selkeästi mielessään, mikä on ryhmän perustehtävä. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 15.) Ohjaaja on ja toimii ryhmää varten ja hänen on vastattava sen tarpeisiin. Ohjaaja on ryhmän jäsen, jolla on vastuu ryhmästä. Jokaisella ryhmällä on oma elinkaari. Ohjaajan tulee pystyä sitoutumaan ryhmään ja ohjaamaan sitä koko sen elinkaaren ajan, koska on toivottavaa, että ryhmää ohjaavat aina samat henkilöt. Ohjaajien pysyvyys vahvistaa ryhmän luottamusta sekä helpottaa yhteistä työskentelyä. (Kivelä & Lempinen 2010, 42.)

Ohjaajien tehtävä on huolehtia aikataulusta, toimintarakenteesta ja tavoitteellisesta työskentelystä. Ohjaajien tehtävänä on esimerkiksi vuorovaikutusryhmässä auttaa vanhempia pääsemään hyvin toimivaan vuorovaikutukseen lapsensa kanssa. Myönteisen palautteen antaminen vanhemmille ja lapsille on tärkeä keino vahvistaa toimivia vuorovaikutustilanteita ja synnyttää onnistumisen kokemuksia. Ryhmän ohjaajat ottavat vastuun tehtävien sisällöstä suunnitellen ne lasten kehitystasoon sopiviksi. Jos ohjaajia on enemmän kuin yksi, osallistuvat

molemmat ohjaajat aktiivisesti kaikkeen ryhmän toimintaan. (Överlund & Pesonen 2012.)

Ohjaajan roolissa avainasemassa on empaattisuus, kuuntelutaito, oikeudenmukaisuus, tasapuolisuus, luovuus ja innostuneisuus sekä kunnioittava ja ymmärtäväinen suhtautuminen kaikkia ryhmäläisiä kohtaan. Ohjaajan tulee myös huolehtia siitä, että sovituista säännöistä pidetään kiinni. Hyvä ohjaaja omaa hyvät vuorovaikutustaidot, tiedostaa omat toimintatapansa, vahvuutensa ja heikkoutensa. Ohjaajalla tulee olla riittävät perustiedot hallussa ja hänen on oltava halukas kehittämään itseään. Ohjaajan tulee olla motivoitunut ja kiinnostunut ryhmästä. Ryhmäohjaajan valmistautuminen on myös tärkeässä roolissa. Ennen ryhmää tulee miettiä monta asiaa, jotka osaltaan ovat vaikuttamassa siihen, miten ryhmäohjaajat onnistuvat. Ennen ryhmätapaamista tulee miettiä ovatko kaikki käytännön valmistelut ajoissa valmiina ja ovatko ohjaajat kerranneet edellisen ryhmän tapahtumat. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 21.)

3 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

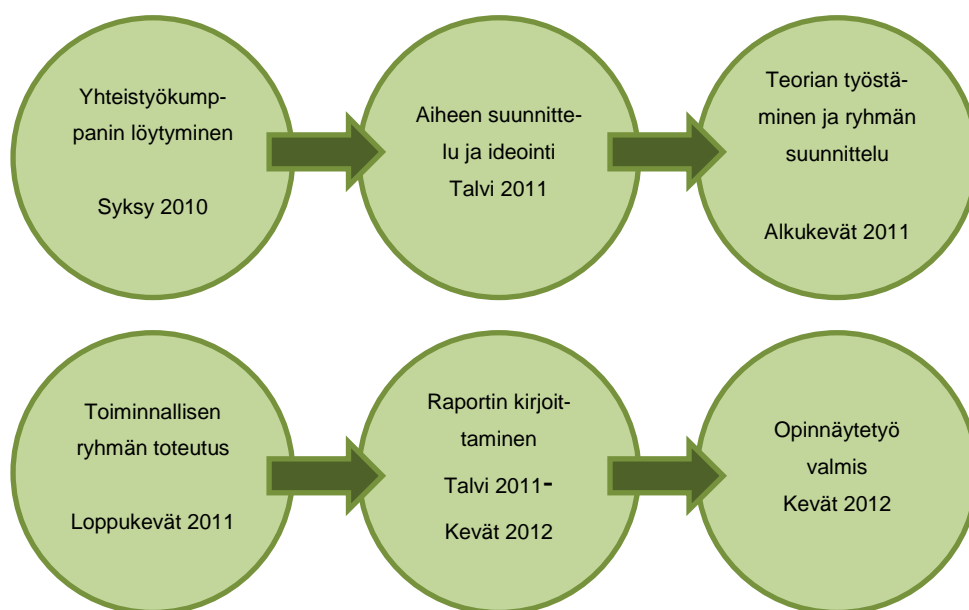
Tässä pääluvussa kuvaamme opinnäytetyön prosessia ja toiminnallisen ryhmän suunnittelua, käytännön toteutusta ja kulkua. Ensimmäisessä alaluvussa kuvaamme koko opinnäytetyöprosessin kulun kronologisessa järjestyksessä. Toisessa alaluvussa kerromme opinnäytetyömme tavoitteet. Tämän jälkeen kuvaamme produktiomme toimintaympäristöä. Pääluvun lopussa kuvaamme toiminnallisen ryhmän suunnittelua, toteutusta ja kulkua. Jokaisen toiminnallisen ryhmäkerran kulku on havainnollistettu kuviona (KUVIO 2.) tämän pääluvun lopussa. Tämän lisäksi kerromme kussakin ryhmätapaamisessa toteutetun sisällön liitteessä (LIITE 1.)

3.1 Opinnäytetyöprosessin kuvaus

Aloitimme opinnäytetyön suunnittelun mielenkiintoisen aiheen etsimisellä. Alusta saakka tiesimme, että haluamme tehdä opinnäytetyöstämme toiminnallisen. Opinnäytetyömme yhteistyökumppanin Pienperheyhdistyksen löysimme syksyllä 2010 Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöiden aihevälityksestä. Yhteistyökumppanin kanssa teimme yhteistyösopimuksen opinnäytetyömme toteuttamisesta. Toiminnallisen ryhmän suunnittelu ja toteutus sopi myös hyvin yhteiskumppanimme toimintakulttuuriin. Yhteistyötahon kanssa käytyjen keskustelujen kautta löysimme meitä kiinnostavan ja Punahilkkaa palvelevan aiheen. Vuorovaikutus aiheena on tärkeä ja kiinnosti meitä, koska huomasimme aikaisempien harjoittelujaksojen aikana, miten kiintymyssuhteen ja vuorovaikutuksen häiriintyminen näkyy esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevien lasten elämässä. Tästä syystä halusimme perehtyä opinnäytetyössämme tähän aiheeseen.

Toiminnallisen ryhmän suunnittelun ja ideoinnin aloitimme tammikuussa 2011 ohjaajamme kanssa pidetyssä tapaamisessa. Tapaamisessa sovimme jo joistakin käytännön asioista ja teimme työllemme aikataulun. Seuraava vaihe työssämme oli teorian työstämistä ja toiminnallisen ryhmän suunnittelua, jonka ajankohta oli tammi-huhtikuu 2011. Toteutimme toiminnallisen ryhmän huhti-

toukokuussa 2011. Kesäkuussa 2011 kävimme läpi vanhemmilta saamamme palautteen ja teimme siitä alustavan koonnin. Seuraavana talvena aloitimme raportin kirjoittamisen ja samalla tarkensimme työmme teoreettisia lähtökohtia. Opinnäytetyö oli valmis keväällä 2012. Ohessa on kuvio opinnäytetyön prosessin kulusta, joka auttaa hahmottamaan prosessimme kulkua.

KUVIO 1. Opinnäytetyöprosessi

3.2 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa toiminnallinen vuorovaikutusryhmä, jonka tavoitteena oli vahvistaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Halusimme opinnäytetyöllämme selvittää miten vanhemmat kokivat ryhmän vahvistaneen heidän ja lastensa välistä vuorovaikutusta. Tavoitteenamme oli myös kehittää Punahilkkan ryhmätoimintaa.

Toiminnallisen ryhmän tavoitteena oli tukea vanhemmuutta, antaa voimavaroja vanhemmille ja tuoda uusia toiminnallisia keinoja vanhemman ja lapsen väliin jokapäiväiseen vuorovaikutukseen ja yhdessä tekemiseen. Ryhmän tar-

koituksena oli myös tarjota vanhemmille tilaisuus vaihtaa ajatuksia ja kokemuksia sekä virkistäytyä ja tutustua uusiin ihmisiin.

Henkilökohtaisiksi tavoitteiksemme opinnäytetyössämme asetimme ammatillisen kasvun ja oman osaamisemme syventämisen. Lisäksi tavoitteenamme oli kehittää omia ryhmäohjaustaitojamme sekä syventää tietämystämme vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen merkityksestä.

3.3 Opinnäytetyön toimintaympäristö

Pienperheyhdistys ry on kolmannen sektorin kansalaisjärjestö, jonka yksinhuoltajat ovat vuonna 1968 perustaneet. Yhdistys on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton kansalaisjärjestö, jonka tarkoitus on edistää lasten aseman parantamista ja tasa-arvoisen lapsuuden toteutumista. Perustehtävänä Pienperheyhdistyksessä on turvata lasten hyvinvointia kehittämällä ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä, tarjota lapsiperheille vertaistukea ja yhteistä toimintaa, sekä edistää eri perhemuotojen tasavertaisuutta. Pienperheyhdistys on Ensi- ja turvakotien liiton jäsenjärjestö. (Pienperheyhdistys 2010.)

Perhepaikka Punahilkka on yksi Pienperheyhdistyksen toimintapaikka, joka sijaitsee Helsingin Jakomäessä. Punahilkka tarjoaa varhaista tukea, yksilöllistä perhetyötä ja erilaista vertaisryhmätoimintaa ja palveluja lapsiperheille. Yksilöllinen tuki ja erilaiset ryhmätoiminnot voidaan räätälöidä perheiden tarpeet huomioiden. Punahilkassa työmenetelminä käytetään palveluohjausta, keskusteluja, vertaisryhmiä, kerhoja, retkiä, kotikäyntejä ja perheleirejä. Toiminta rahoitetaan Raha-automaattiyhdistyksen- ja Helsingin kaupungin järjestöavustuksilla. Punahilkassa työskentelee kolme perhetyöntekijää. (Pienperheyhdistys 2010.)

Punahilkassa käytyjen keskustelujen perusteella meille selvisi, että siellä tehtävä varhaisen tuen työ tarkoittaa yksilöllistä asiakasperheiden kohtaamista erilaisissa tilanteissa. Punahilkan perhetyöntekijöiden tavoite on havaita ja tunnistaa perheissä mahdollisesti ilmeneviä ongelmia ja tukea heitä niistä selviytymisessä. Perhetyöntekijät kannattelevat ja kulkevat mukana ja tarvittaessa osallistu-

vat asiakkaan kanssa erilaisiin neuvotteluihin ja viranomaistapaamisiin. Lähtökohta yksilölliseen perhetyöhön on asiakkaan tarve ja/ tai yhteistyötahon huoli ja pyyntö. Asiakasohjauksen ja asiakastyön yhteistyökumppaneita ovat muun muassa lastensuojelu, Pohjoinen perhekeskus ja -kotipalvelu, leikkipuisto Jakomäki, Jakomäen terveysasema, Malmin seurakunta sekä päivähoito.

Punahilkassa järjestetään myös erilaista ryhmätoimintaa. Suljettujen ryhmien tarkoituksena on tukea ja vahvistaa vanhemmuutta, arkielämän taitoja sekä lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta. Ryhmien ohjaajina toimivat Punahilkkan perhetyöntekijät sekä vapaaehtoiset.

Avointen ryhmien päämääränä on tarjota alueen lapsiperheille mahdollisuus osallistua yhteisölliseen ja syrjäytymistä ehkäisevään toimintaan ja tapahtumiin. Punahilkka on ns. matalankynnyksen paikka, johon kaikki ovat tervetulleita, eikä minkäänlaista lähettävää tahoja tarvita. Punahilkkan tavoitteena on ilo lapsesta ja perheestä, elämänläheisyys ja – myönteisyys, onnistumisen huomaaminen, voimavarojen vahvistaminen, hyvän olon edistäminen ja asiakaskeskeinen yhteistyö. (Pienperheyhdistys 2010.)

3.4 Toiminnallisen ryhmän suunnittelu

Toiminnallisen ryhmän suunnittelun ja ideoinnin aloitimme tammikuussa 2011 Punahilkassa ohjaajamme kanssa pidetyssä palaverissa. Ensimmäisellä tapaamiskerralla sovimme opinnäytetyön ohjaajan kanssa erilaisista käytännön asioista ja toiminnallisen ryhmän mahdollisista kustannuksista. Punahilkka lupautui maksamaan kaikki ryhmän aiheuttamat kulut ja tarvikehankinnat. Samalla kerralla tutustuimme myös tiloihin arvioidaksemme, mikä olisi hyvä ryhmään osallistuvien määrä ja minkälaista toimintaa tilojen puitteissa voisimme toiminnallisessa ryhmässä toteuttaa. Toiminnallisen ryhmän ajankohdaksi sovimme huhti-toukokuun keväällä 2011. Yhteisessä keskustelussa päätimme, että järjestämme neljä ryhmätapaamiskertaa, joista kukin kestää 90 minuuttia. Punahilkkan toiminnan kannalta sopivaksi viikonpäiväksi osoittautui torstai aamupäivä. Tapaamisen yhteydessä sovittiin seuraavasta yhteisestä tapaamisesta. Tapa-

misten välissä olimme tiiviissä yhteydessä opinnäytetyömme ohjaajaan puhelimitse ja sähköpostitse.

Toisella tapaamiskerralla pääpaino oli toiminnallisten ryhmien suunnittelussa. Aloitimme keskustelun ryhmään osallistujien määrästä ja lasten ikäjakaumasta. Yhteisessä keskustelussa kävi ilmi, että Punahilkan asiakaskunnassa on perheitä, jotka hyötyisivät järjestämästämme vuorovaikutusta vahvistavasta toiminnallisesta ryhmästä. Näissä perheissä oli 2–4-vuotiaita lapsia. Tämän jälkeen ryhmämme kohderyhmä oli selvillä. Meidän mielestä ihanteellinen ryhmäkoko olisi ollut neljä vanhempi-lapsiparia, mutta jo tuolloin ohjaajamme arveli halukkaita osallistujia olevan enemmän. Keskustelujen jälkeen sovimme ryhmäkooksi kuusi vanhempi-lapsiparia. Niin kuin jo aikaisemmin työssämme käy ilmi, on toiminnallisen lapsiryhmän hyvä osallistujamäärä 4–6 lasta. Keräsen ym. (2001, 126) mukaan ryhmäkoko suunniteltaessa tulee aina huomioida lasten ikä ja kehitystaso.

Päätimme perustaa suljetun ryhmän. Kaukkilan ja Lehtosen (2007, 21) mukaan suljettu ryhmä tarkoittaa sitä, että ryhmän osallistujat ja tapaamiskerrat on etukäteen määritetty. Vaikka joku ryhmäläisistä lopettaisi ryhmän kesken, ei hänen tilalleen oteta uusia jäseniä. Ryhmää suunniteltaessa riskeiksi arvioimme sen, että perheet eivät innostu ja motivoitu järjestämästämme toiminnasta. Myös äkilliset sairastumiset tai muut odottamattomat yllätykset voisivat johtaa siihen, että ryhmän toteutuksen aikataulutusta joudutaan muuttamaan. Vanhempien mielenkiinto ja halukkuus ryhmäämme kohtaan oli kuitenkin niin suuri, että päätimme ottaa ryhmään kaikki seitsemän halukasta vanhempi-lapsiparia. Samalla poistui huoli mahdollisista riskeistä ja niiden aiheuttamista mahdollisista aikataulumuutoksista.

Kolmannella tapaamiskerralla keskustelimme yhteiskumppanimme kanssa siitä, millaisen ryhmän perustamme ja ilmoittautuvatko halukkaat itse ryhmään, vai kutsummeko me Punahilkan työntekijöiden näkemyksen mukaan ryhmäämme ne perheet, joiden he katsovat eniten hyötyvän ryhmästä. Päätimme tuolloin, että halukkaat voivat itse ilmoittautua ryhmään. Tämä päätös syntyi sen perusteella, ettemme halunneet kutsuessamme ”leimata” ketään perhettä, mut-

ta myös siksi, että uskoimme sen lisäävän perheiden motivaatiota ryhmää kohtaan.

Ohjaajamme kanssa mietimme, missä ja miten ryhmästämmme ilmoitetaan. Päätimme yhdessä, että ryhmästä ilmoitetaan Pienperheyhdistyksen jäsenkirjeessä, kuukausiliitteessä ja Punahilkkan ilmoitustaululla (LIITE 4.) Ilmoituksissa käy ilmi, että ryhmää ohjaavat sosionomiopiskelijat. Punahilkkan perhetyöntekijät markkinoivat ryhmäämme myös Punahilkkan jo olemassa olevissa ryhmissä. Sovimme myös, että käytännön kannalta on parasta, että ilmoittautumiset ryhmään tehtäisiin Punahilkkan perhetyöntekijöille. Samalla he pitäisivät huolen ilmoittautujien määrästä ja siitä, että perheen lapset ovat ryhmään soveltuvan ikäisiä.

Paria viikkoa ennen ensimmäistä ryhmätapaamiskertaa lähetimme ilmoittautuneille henkilökohtaiset kutsut toivottaaksemme heidät henkilökohtaisesti tervetulleiksi ryhmään. Vaikka ryhmän ilmoituksissa mainitsimmekin jo, että olemme sosionomiopiskelijoita, muistutimme heitä siitä vielä kutsussa. Samalla kerroimme ryhmän suunnittelun ja toteutuksen olevan osa sosiaalialan koulutusohjelmaa kuuluvaa opinnäytetyötämme. Kutsun yhteydessä kerroimme myös, että tarkoituksenamme on valokuvata ryhmän toimintoja. Kutsun mukana lähetimme perheille valokuvausluvan, jossa kysyimme vanhemmilta lupaa valokuvaukseen. Kerroimme siinä, että tulisimme käyttämään valokuvia ryhmässä askarteluun ja että valokuvaus olisi yksi opinnäytetyömme dokumentoinnin ja arvioinnin muoto. Mainitsimme valokuvausluvassa, että käytämme valokuvia työmme kirjallisessa raportissa. Käyttämistämme valokuvista kenenkään henkilöllisyys ei ole tunnistettavissa.

Toiminnallisen ryhmän suunnittelu ja teorian työstäminen jatkui aktiivisesti läpi koko kevään 2011. Työmme teoreettisten lähtökohtien tarkentaminen ja toiminnallisen ryhmän suunnittelu oli pitkä ja aikaa vievä, mutta erittäin tärkeä ajanjakso työmme kannalta. Jokaista ryhmäkertaa suunniteltaessa täytyy ottaa huomioon monia asioita. Helpottaaksemme omaa työskentelyä, teimme jokaista ryhmätapaamiskertaa varten hyvin tarkan aikataulu- ja toimintasuunnitelman. Suunnitelmissa mietimme ja pohdimme tarkkaan mitä tekisimme missäkin järjestyksessä, jotta toiminta olisi mahdollisimman sujuvaa. Toimintasuunnitelmaa

tehdessämme sovimme tarkkaan keskinäisestä työnjaosta ryhmän aikana. Tämä mahdollisti hyvän valmistautumisen jokaista ryhmätapaamiskertaa varten.

Toimintasuunnitelmaa tehtäessä otimme huomioon lapsen iän ja sen hetkisen kehitystason. Suunnittelussa pääpaino oli lapsen ja vanhemman yhteisessä vuorovaikutuksellisessa toiminnassa. Mietimme tarkkaan, mitkä toiminnot vahvistaisivat vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Tässä vaiheessa perehdyimme myös aikaisemmin toteutettujen samankaltaisten ryhmien toimintasuunnitelmiin ja niissä käytettyihin menetelmiin. Tunnetuimpia vuorovaikutusta vahvistavia menetelmiä ovat Käsikynkkä ja Theraplay, joihin työtä tehdessä perehdyimme.

Käsikynkkä ryhmä on ammatillisesti ohjattu vertaistukiryhmä perheille, joissa on alla kouluikäisiä lapsia. Käsikynkkä vertaistukiryhmien avulla pyritään tukemaan lapsen ja hänen vanhempiansa vuorovaikutusta, arvioiden samalla sen kehittymistä. Ryhmän tavoitteena on tehdä lapsi näkyviksi vanhemmille perheen arjessa. Jokaisella tapaamiskerralla on oma teemansa. Jokaista teemaa käsitellään vanhemmuuden roolikarttaan perustuvilla harjoituksilla ja erilaisilla vanhemmuuteen liittyvillä kotitehtävillä. Tämän lisäksi vanhemmille tarjotaan mahdollisuus tutkia vanhemmuuttaan, oppia ymmärtämään ja työstämään tunteitaan ja oivaltamaan niiden vaikutus ajatteluun ja käyttäytymiseen. Ryhmässä keskustellaan millaisiin muutoksiin lapsen kasvatusta haastaa vanhemmat. (Aalto & Jurvelin-Åvist i.a. 7–8.)

Käsikynkkä ryhmä on vertaistukiryhmä, jossa vertaistuki perustuu ryhmän jäsenten keskinäiseen vuorovaikutukseen. Ryhmä antaa tilaisuuden jakaa ajatuksia, tunteita ja pelkoja sekä luottamukselliseen keskusteluun muiden samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien vanhempien kanssa. Käsikynkkä vertaistukiryhmä sopii hyvin osaksi ennaltaehkäiseviä ja varhaisen tuen palveluja sekä lastensuojelun avohuollon tukipalveluna ja sen on tarkoitus toimia voimaannuttavana menetelmänä. (Aalto & Jurvelin-Åvist i.a. 7–8.)

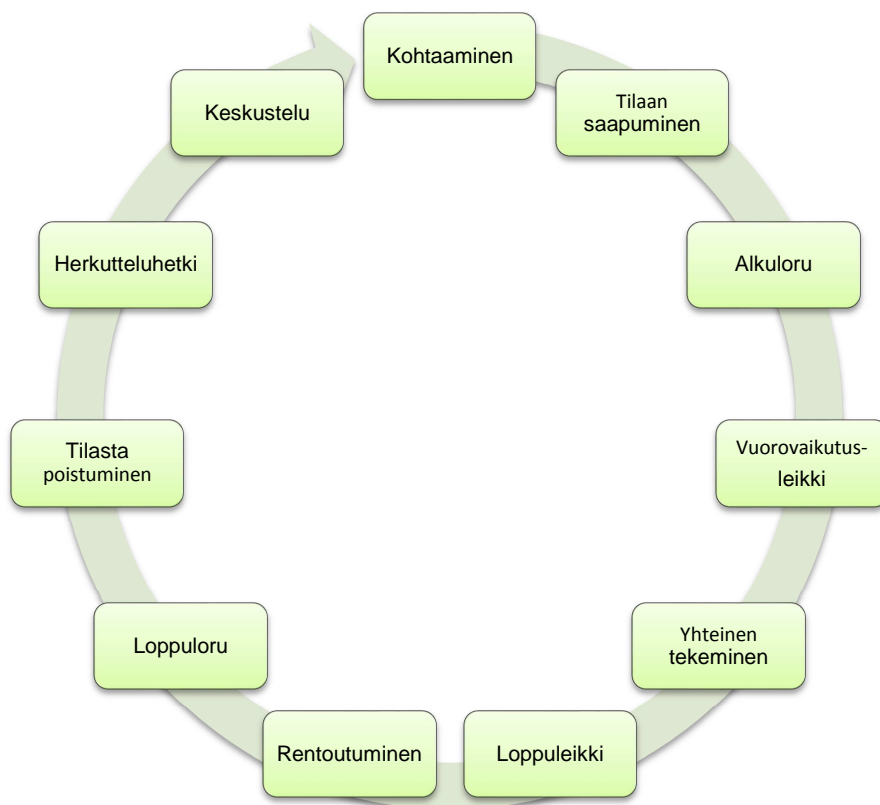
Ryhmätheraplay on vuorovaikutuksellinen, hoivaava ja kuntouttava hoitomenetelmä, jonka käyttö on voimakkaasti leviämässä varhaiskasvatuksessa. Ryh-

mätheraplay on aikuisten ja lasten välistä, sekä lapsiryhmän keskeistä, etukäteen suunniteltua leikkiä ja toimintaa. Sen tavoitteena on tarjota lapselle haasteita, onnistumisen kokemuksia, myönteistä vuorovaikutusta ja rohkaisua. Ryhmätheraplayn tavoitteena on antaa lapselle mahdollisuus rakentaa toimiva vuorovaikutus ohjaajiin ja kanssaleikkijöihin Ryhmän hyväksyvässä ja turvallisessa ilmapiirissä lapsi saa harjoitella muiden huomioon ottamista ja itse myönteisen huomion kohteena olemista. Theraplay on lapsikeskeistä, mutta aikuisjohtoista toimintaa ja se soveltuu kaikille. Lasten tarpeet määrittävät toiminnan ja leikin laadun. Ryhmän toiminta on innostavaa, turvallista, hauskaa ja palkitsevaa. Toimintaan kuuluu paljon hyvää kosketusta, kuten voiteella hoivaamista, painaamista ja halaamista. Leikeissä otetaan huomioon lasten kehitystaso. (Suomen Theraplay-yhdistys i.a.)

3.5 Toiminnallisen ryhmän toteutus ja kulku

Toteutimme neljä ryhmätapaamiskertaa, joihin osallistui seitsemän aikuista ja kahdeksan 2–4-vuotiasta lasta. Toiminnallinen ryhmä kokoontui viikoittain samana päivänä, samaan aikaan ja samassa tilassa neljän viikon aikana. Toteutimme ryhmätapaamiset aamupäivällä, mikä osoittautuikin hyväksi ajankohdaksi, koska lapset ovat silloin vireimmillään. Keräsen ym. (2001) mukaan ryhmään sitoutumisen kannalta on hyvä, että ryhmä kokoontuu säännöllisesti samassa paikassa ja samaan aikaan. Olemme omien kokemusten perusteella samaa mieltä kirjoittajien kanssa.

Kuvaamme seuraavalla sivulla suunnittelemamme toiminnallisen ryhmän kulun kuviona (KUVIO 2), joka auttaa hahmottamaan ryhmän rakennetta.

KUVIO 2. Toiminnallisen ryhmän kulku

Aloitimme jokaisen ryhmätapaamiskerran kohtaamalla osallistujat heidän saapuessaan Punahilkkaan. Toivotimme jokaisen ryhmään osallistujan henkilökohtaisesti tervetulleeksi. Koimme vanhempien ja lasten kohtaamisen tärkeäksi. Kohtaamisen tavoitteena oli saada vanhemmat ja lapset kokemaan olonsa turvalliseksi ja tervetulleeksi. Mattilan (2007, 13,33) mukaan aito kohtaaminen tapahtuu, kun ihminen asettuu kasvokkain toisen ihmisen kanssa ja haluaa jakaa ihmisyyden iloineen ja suruineen. Se ei ole suorittamista ja ymmärtämistä vaan pysähtymistä, viipymistä, läsnäoloa, jakamista ja yhdessä kulkemista vuorovaikutuksessa.

Toivotettuamme kaikki osallistujat tervetulleiksi siirryimme ryhmätilaan. Suunnitelimme jokaiselle ryhmätapaamiselle erilaisen tavan saapua yhdessä ryhmätilaan, esimerkiksi vanhempi kantaa lapsen sylissään leikkitalaan. Yhteisestä ryhmätilaan saapumisesta jouduimme luopumaan vanhempien ja lasten saapussa paikalle eri aikaan.

Aloitimme jokaisen ryhmätapaamisen aina samalla alkutorilla, joka tuli lapsille nopeasti tutuksi. Pidimme tärkeänä, että jokainen toimintakerta alkaa samalla tavalla, koska se auttaa lapsia virittäytymään ja rauhoittumaan ryhmään. Se kertoo lapsille ryhmän alkavan. Ryhmän selkeä rakenne ja rutiini luovat turvallisuuden tunnetta ja selkeyttä.

Tämän jälkeen siirryimme toiminnalliseen vaiheeseen, joka alkoi vuorovaikutusleikillä. Jernbergin ja Boothin (2003, 343, 348–349) mukaan vuorovaikutusleikki on aikuisten ja lasten välistä sekä lapsiryhmän keskeistä leikkiä, jonka tavoitteena on kohottaa itsetuntoa ja lisätä luottamusta toisiin ihmisiin tarjoamalla konkreettisia, henkilökohtaisia ja myönteisiä kokemuksia. Vuorovaikutusryhmässä voidaan toteuttaa etukäteen suunniteltua leikkiä tai muuta vuorovaikutuksellista toimintaa. Vuorovaikutusleikki soveltuu monenlaisille ikäryhmille. Vuorovaikutusleikit ovat lyhyitä, innostavia, turvallisia, hauskoja ja palkitsevia. Toiminnallisissa ryhmissä toteutettujen vuorovaikutusleikkien valinnassa otimme huomioon edellä mainitut asiat. Yksi ryhmässä käyttämistämme vuorovaikutusleikeistä oli pyykkipoikaleikki. Leikissä sidotaan vanhemman silmät huivilla ja ohjaaja piilottaa viisi pyykkipoikaa jokaisen lapsen vaatteisiin. Vanhemmat etsivät pyykkipojat lapsen vaatteista. Kun kaikki pyykkipojat on löydetty, vaihdetaan osia.

KUVA 1. Pyykkipoikaleikki

Asettamiemme tavoitteiden kannalta yksi tärkeimmistä asioista ryhmissä oli lapsen ja vanhemman yhteinen vuorovaikutuksellinen toiminta. Toteutimme jokaisella kerralla erilaista vuorovaikutuksellista toimintaa kuten piirtämistä, sadutusta, leipomista ja askartelua. Sadutuksen valitsimme yhdeksi ryhmän toiminnalliseksi menetelmäksi siksi, että se on hyvä vuorovaikutustapahtuma jo itsessään. Karlssonin ja Riihelän (2008, 98–99) mukaan sadutus on narratiivinen menetelmä, jossa satu tai tarina syntyy kertojan ja saduttajan välillä. Menetelmää voidaan käyttää kaiken ikäisten, mutta erityisesti lasten kanssa, sillä se on kuuntelua ja osallisuutta korostava työväline. Sadutus antaa läheisyyden ja turvallisuuden tunteen tässä ja nyt.

Sadutuksen perusidea on yksinkertainen: aikuinen kuuntelee ja kirjaa lapsen kertoman tarinan sellaisenaan, kun lapsi sen kertoo. Tarinan ollessa valmis, aikuinen lukee sen kertojalle, jotta tämä voi tehdä siihen korjauksia, mikäli haluaa. Välineiksi riittää siis kynä ja paperi. Sadutus rohkaisee monipuoliseen ilmaisuun, kommunikaatioon, toisten arvostamiseen, eri näkökulmien esille tuomiseen ja huomioimiseen sekä aktiivisuuteen ja aloitteellisuuteen. Aito kuuntelu luo hyvät edellytykset kasvulle, luovuudelle, kehittymiselle ja oppimiselle. Sadutus on menetelmä, jonka avulla lapsi voi käsitellä turvallisesti tunteitaan. Tutkimusten mukaan myös lapsen itsetunto kasvaa, kun hän kokee olevansa tärkeä.

KUVA 2. Vanhemman ja lapsen yhteinen piirustus

Ryhmätapaaminen jatkui tämän jälkeen yhteisellä liikunnallisella leikillä. Leikin tarkoituksena oli mahdollistaa lapsille heidän luontainen tapansa purkaa energiaa pitkän keskittymisjakson jälkeen. Leikin tarkoituksena oli myös vahvistaa ryhmän yhteisöllisyyttä ja me-henkeä. Yhtenä liikunnallisen leikin välineenä käytimme leikkivarjoa ja ilmapalloja. Näillä välineillä yhteisestä leikistä muodostui suosittu ja iloinen hetki.

KUVA 3. Yhteinen varjoleikki

Toiminnallisen osuuden loppuksi pidimme yhteisen rentoutumishetken. Rentoutumisen aikana kuunneltiin aina sama rauhallinen musiikkikappale. Käytimme rentoutumisessa erilaisia välineitä, muun muassa höyheniä, palloja ja voidetta. Huomasimme välineiden auttavan lapsia rentoutumaan. Rentoutumisen tavoitteena oli lopettaa ryhmä hallitusti ja rauhallisissa tunnelmissa. Päätimme jokaisen ryhmätapaamisen toiminnallisen osuuden aina samaan loppuloruun ja yhdessä tilasta poistumiseen.

KUVA 4. Rentoutuminen höyhensilitystä käyttäen

Ryhmätapaamisten lopussa tarjottiin lapsille mehua ja aikuisille kahvia herkkui-
neen. Herkuttelun jälkeen lapsille järjestettiin oma ohjattu leikkihetki. Lasten
ohjatun leikkihetken suunnitteli ja ohjasi opinnäytetyömme ohjaaja Punahilkas-
ta. Lasten leikkihetken aikana oli suunnitelmisamme keskustella yhdessä van-
hempien kanssa ennalta sovitusta aiheesta, joka käsittelisi vanhemman ja lap-
sen välistä vuorovaikutusta. Tämän lisäksi tarkoituksenamme oli jokaisen ryh-
mätapaamisen lopuksi pyytää vanhemmilta palautetta ryhmätoiminnasta.

Ensimmäinen kerta kuitenkin osoitti, että palautteen antaminen vei vanhemmilta
paljon aikaa heidän huonon suomenkielensä takia. Kolmelle viimeiselle ryhmä-
tapaamiskerralle teimme suunnitelmiimme muutoksen. Päätimme pyytää van-
hemmilta kirjallista palautetta vasta viimeisen ryhmätapaamiskerran lopuksi,
sillä koimme vanhempien kanssa käydyn keskustelun tärkeäksi. Vanhempien
huonon suomenkielen takia luovuimme ohjatusta keskustelusta ja keskustelim-
me vanhempien mieliin nousseista asioista. Keskusteluissa nousi esiin van-
hempia kiinnostavat yhteiskunnalliset asiat, joita avaamme enemmän pohdinta-
osuudessa.

4 TOIMINNALLISTEN RYHMIEN ARVIOINTI

Tässä pääluvussa kerromme työssämme käytettävistä arvioinnin keruumeneteelmistä. Jokaisessa alaluvussa kuvaamme ensin kunkin arviointimenetelmän teoreettista perustaa. Tämän jälkeen kerromme, miten käytimme kyseistä menetelmää ja lopuksi arvioimme sen toimivuutta. Mielestämme on tärkeää, että arvioimme opinnäytetyötämme monin erilaisin keinoin, sillä se tuo luotettavuutta työhömmme.

Toiminnallisen opinnäytetyön arviointi on osa oppimisprosessia ja se tehdään kriittisesti ja tutkivalla asenteella. Opinnäytetyön arvioinnin kohteina ovat aihepiiri, idea, asetetut tavoitteet, teoreettinen viitekehys ja tietoperusta sekä kohderyhmä. Toinen keskeinen arvioinnin kohde on toteutustapa, johon kuuluvat keinot tavoitteiden saavuttamiseksi ja aineiston kerääminen (Vilkkä & Airaksinen 2003,154, 157). Jotta työmme arviointi ei jäisi subjektiiviseksi, päätimme käyttää erilaisia arviointimenetelmiä. Keräsimme palautetta oman arvioinnin lisäksi myös kohderyhmältä. Työssämme arvioinnin kohteina ovat myös opinnäytetyön sisältö, ammatillisen taidon ja teoreettisen tiedon yhdistäminen ja ammatillinen kasvumme.

4.1 Päiväkirja ja itsearviointilomake

Opinnäytetyöprosessin alussa päätimme kirjoittaa päiväkirjaa, johon kirjasimme tapahtumat, ideat, tunnelmat, havainnot, kokemukset, keskusteluista ja ohjauksista nousseet ajatukset, työn etenemistä koskevat muistiinpanot, tapaamiset ja esiin nousseet ongelmat. Kirjasimme päiväkirjaan myös löytämäämme kirjallisuutta ja artikkeleja. Tämä auttoi meitä palaamaan työmme kannalta tärkeisiin teoksiin koko opinnäytetyöprosessin ajan.

Yhteisissä tapaamisissa päiväkirja toimi keskustelun pohjana. Teimme päiväkirjaan suunnitelmia työn etenemisestä ja työnjaosta. Päiväkirja toimi hyvin muistin tukena kertoessaan siitä, mitä olimme kulloinkin puhuneet, sopineet ja tehneet. Tästä oli suuri hyöty ja apu kirjallista raporttia kirjoittaessamme, sillä osa raport-

tiamme pohjautuu päiväkirjan muistiinpanoihin. Päiväkirja kulki mukanaamme koko opinnäytetyöprosessin ajan.

Päiväkirjan lisäksi kokosimme jokaisen ryhmätapaamisen jälkeen ajatuksiamme yhteen, jotka kirjasimme yhteiseen itsearviointilomakkeeseen (LIITE 2). Ajattelimme, että yhteinen ja aina samanlainen itsearviointi auttaisi meitä huomaamaan, missä edistymme toiminnallisten ryhmien edetessä ja mitä voisimme omassa toiminnassamme muuttaa seuraavaa ryhmätapaamiskertaa varten.

Kirjasimme itsearviointilomakkeeseen omat kokemuksemme ryhmäkerran tunteista, ohjaajana toimimisesta ja siinä onnistumisesta. Pohdimme myös, mitä olisimme voineet tehdä toisin ja mihin voisimme kiinnittää huomiota seuraavalla kerralla. Kirjasimme myös, miten keskinäinen työnjakomme toimi ja miten onnistuimme ajankäytön suhteen. Itsearviointilomakkeen tarkoitus oli kehittää omaa toimintaamme ryhmää ohjatessa.

Seuraavaksi otteita itsearviointilomakkeista keväältä 2011:

28.4.2011 Ensimmäinen ryhmätapaaminen: Ryhmäläisistä kuudesta vanhempi-lapsiparista yksi oli syntyperäinen suomalainen, loput maahanmuuttajia. Tästä johtuen suunnittelemaamme palautelomake oli kielellisesti liian haastava sekä liian pitkä. Rentoutuminen ei onnistunut suunnitelmiamme mukaan, joten meidän tulee seuraavaa ryhmätapaamiskertaa varten miettiä erilaisia vaihtoehtoja rentoutumiselle.

Ensimmäisellä tapaamiskerralla huomasimme, että toimintasuunnitelmaa tulee jatkossa muuttaa, koska ryhmän seitsemästä ilmoittautuneesta vanhempi-lapsiparista kuusi olivat ulkomaalaistaustaisia, joiden suomenkielen taito oli heikko. Tästä syystä jouduimme selkeyttämään ja yksinkertaistamaan käyttämääme kieltä.

Ensimmäisellä ryhmätapaamiskerralla havaitsimme, että rentoutuminen ei onnistunut ryhmässä tavoitteiden mukaisesti. Vanhemmilla ei ollut keinoja saada lapsiaan luokseen ja rentoutumaan. Osa lapsista oli levottomia ja näin ollen muidenkin rentoutuminen hieman kärsi siitä. Päätimme seuraavilla kerroilla ko-

keilla erilaisia rentoutumistapoja, pallohierontaa, käsien voitelua ja höyhensilitystä. Tämä auttoi ryhmäläisiä huomattavasti. Rentoutuminen toimi aina kerta toisensa jälkeen paremmin.

28.4.2011 Pyrimme vastaisuudessa kiinnittämään enemmän huomiota vanhemman ja lapsen onnistumisen kokemusten vahvistamiseen ja vanhemman yksilöllisiin vuorovaikutustaitojen huomioimiseen. Ryhmässä olevien ulkomaalaistaustaisten johdosta pyrimme miettimään tarkempia ja selkokielempisiä ohjeita.

Ryhmän koosta ja vanhempien ja lasten huonon suomenkielentaidon takia oli haastavaa huomioida heitä yksilöllisesti heidän vuorovaikutustaidoissaan. Myös vanhempien ja lasten onnistumisten huomioiminen ja siitä välittömästi palautteen antaminen oli vaikeaa.

Suunnitteluvaiheessa ajattelimme lasten iäksi 3–4 vuotta. Kuitenkin viikkoa ennen ryhmän alkamista saimme listan osallistujista, jolloin meille selvisi, että ryhmään osallistuu jopa hiukan alle 2-vuotiaita. Tämän vuoksi jouduimme muuttamaan hieman suunnitelmiamme, jotta ryhmässä tehtävä toiminta vastaa lasten iänmukaista kehitystä.

12.5.2011 Kolmas ryhmätapaaminen: Teimme jälleen ennen ryhmän alkua tarkan työnjaon, joka toimi moitteetta läpi koko ryhmän. Ajankäyttö toteutui erinomaisesti! Toiminnot kestivät lähes sen ajan kuin olimme ennakkoon ajatelleet. Leipomisen onnistuminen yllätti odotuksemme! Valokuvaus onnistui erinomaisesti.

Oli tärkeää kirjoittaa päiväkirjaan jokaisen ryhmätapaamisen jälkeiset tunnelmat ja ajatukset, jotta asioiden palauttaminen mieleen olisi helpompaa myöhemmin kirjallista raporttiosuutta kirjoitettaessa. Ryhmätapaamisten jälkeen täytetty itsearviointilomake auttoi meitä antamaan toisillemme palautetta sekä kehittämään ryhmän ohjaajina.

4.2 Vanhemmilta kerätty palaute

Teimme produktion arviointia varten palautelomakkeen, jonka annoimme vanhemmille ensimmäisen ryhmätapaamisen jälkeen. Palautelomakkeen täyttäminen vei kuitenkin heiltä niin paljon aikaa, että suunniteltu keskustelu jäi tämän vuoksi pois. Ryhmäläisten suomenkielentaito oli heikko ja siitä syystä katsoimmekin parhaaksi pyytää jokaisen kerran jälkeen palaute suullisesti. Viimeisen ryhmätapaamisen jälkeen annoimme vanhemmille uuden, pelkistetyemmän ja selkokielisemmän palautelomakkeen, jonka he palauttivat myöhemmin postitse. Palautelomake on työmme lopussa liitteenä (LIITE 3).

Palautelomakkeessa voidaan käyttää avoimia kysymyksiä, monivalintakysymyksiä ja asteikkoihin eli skaaloihin perustuvia kysymystyyppejä. Avoimissa kysymyksissä esitetään pelkkä kysymys ja jätetään tyhjä tila vastausta varten. Monivalintakysymyksiin laaditaan valmiit vastausvaihtoehdot, joissa vastaaja merkitsee rastin lomakkeen valmiiseen vaihtoehtoon. Asteikkoihin perustuvissa kysymyksissä esitetään väittämiä, joihin vastaajat valitsevat niistä sen, miten voimakkaasti hän on samaa mieltä tai erimielä kuin esitetty väittäminen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2001, 185–187.)

Palautelomakkeessa käytimme avoimia ja monivalintakysymyksiä ja asteikkoihin perustuvia kysymyksiä. Avointen kysymysten hyvänä puolena pidämme sitä, että niissä vastaajat voivat ilmaista itseään omin sanoin, eivätkä annetut vastausvaihtoehdot muokkaa vastaajan mielipiteitä sen mukaisiksi kuin olemme ne laatineet. Monivalintakysymysten hyvinä puolina taas pidämme sitä, että vastaajat vastaavat samaan kysymykseen niin, että vastauksia voidaan mielekkäästi vertailla. Monivalintakysymykset tuottavat myös vähemmän kirjavia vastauksia ja ne auttavat vastaajaa palauttamaan mieleen kysytyjä tapahtumia.

Niin kuin jo aikaisemmin työssämme käy ilmi, oli ryhmään osallistuvien vanhempien suomenkieli heikko, ja tästä syystä pyrimme laatimaan lopullisesta palautelomakkeesta selkeän, yksinkertaisen ja helposti luettavan. Otimme tämän huomioon jo kysymyksiä tehtäessä, ettei vastaaminen jäisi kiinni siitä, etteivät vanhemmat ymmärrä kysymystä. Pyrimme myös huomioimaan sen, ettei-

vät kysymyksemme sisällä kaksoismerkityksiä. Teimme lomakkeesta helposti täytettävän näköisen, jotta se vaikuttaisi kiinnostavalta vastata.

Jaoin kaikille ryhmään osallistuneille vanhemmille palautelomakkeen, yhteensä seitsemän palautelomaketta, joista takaisin saatiin viisi. Palautelomakkeeseen saattoi vastata nimettömänä. Nimettömänä vastaamisen etuna on se, että vastaaja voi antaa palautetta rohkeasti oman näkemyksensä mukaan. Työssämme jokainen palautteeseen vastannut kuvataan nimimerkillä. Tämä mahdollistaa palautteen selkeämmän käsittelyn työmme kirjallisessa osuudessa.

Ohjaustoiminnan arviointi

Pyysimme palautetta myös omasta toiminnasta ja ryhmän järjestelyjen toivuudesta. Vanhemmat kokivat järjestelyt erittäin onnistuneiksi. Tämän lisäksi vastaajat kokivat myös, että ryhmän ohjaajia oli helppoa lähestyä. Ryhmän ohjaajina koemme, että omalla toiminnallamme ja läsnäolollamme oli suuri merkitys siinä, miten vanhemmat kokivat meidän ryhmässä olemisen ja toimimisen. Olimme myös kiinnostuneita tietämään, osasimmeko luoda ryhmään hyvän ilmapiirin ja kokivatko osallistujat itsensä tervetulleiksi ryhmään. Vastaajista neljä koki ilmapiirin erittäin hyväksi, kun taas yksi vastaajista (V5) koki sen erittäin huonoksi. Palautelomakkeita läpikäydessämme pohdimme paljon syitä siihen, miksi hän koki ryhmän ilmapiirin niin huonoksi. Pohdittuamme asiaa tulimme siihen lopputulokseen, että emme olisi osanneet tehdä mitään toisin. Palautteesta meille jäi hämmentynyt olo, koska kaikki muut palautteen antajat olivat sitä mieltä, että ryhmässä oli erinomainen ilmapiiri. Emme kokeneet kenenkään jäävän ryhmässä ulkopuoliseksi, joka ehkä osaltaan voisi selittää yhden vanhemman kokemuksen niin huonosta ryhmän ilmapiiristä. Pohdimme, voisiko ryhmän monikielisyys olla yksi syy kokea ilmapiiri niin huonoksi.

Vuorovaikutuksen vahvistuminen

Palautelomakkeessa pyysimme vanhempia arvioimaan, mitkä asiat ryhmätöinnassa auttoivat vahvistamaan heidän ja lastensa välistä vuorovaikutusta. Seuraavana suoria lainauksia vanhempien antamista vastauksista:

Mielestäni lapsessani kasvoi luottamus minuun ja henkilökuntaan. (V1)

Ryhmänpelit ja ruoan valmistaminen. (V2)

Yhdessäolo, yhdessä tekeminen, yhdessä oppiminen, mukava ajanvietto. (V3)

Yhdessäläsnäolo, on aina hyvä olla ihmisten kanssa ketä rakastat, olkoon oma mies tai lapsi. Nyt tehtiin kaikkea yhdessä vain lapsi ja äiti. Ja mukana vielä muutkin. HYVÄ! (V4)

Yhdessäolo ja tekeminen. (V5)

Vastauksien perusteella toteamme, että vanhemmat kokivat yllä mainittujen asioiden vahvistaneen heidän ja lasten välistä vuorovaikutusta. Palautelomakkeiden vastauksista voimme päätellä, että avoimiin kysymyksiin vastaaminen oli selkeästi haastavampaa kuin esimerkiksi skaaloihin perustuvat kysymykset. Tästä syystä avointen kysymysten vastaukset antoivat meille aiheen epäillä, ymmärsivätkö vastaajamme todella kysymyksen oikein. Vaikka helpotimme lopullisen palautelomakkeen kieliasua, emme voi vastausten perusteella varmuudella tietää, ymmärsivätkö he kysymykset oikein. Opinnäytetyömme tavoitteita arvioidaksemme vanhempien näkökulmasta olisimme kaivanneet tarkempia vastauksia heille esitettyihin avoimiin kysymyksiin.

Ryhmän toteutuksen arviointi

Kysyttäessä ryhmätapaamiskertojen määrästä ja niiden kestosta oli neljä vanhempaa viidestä sitä mieltä, että neljä tapaamiskertaa oli sopiva määrä ja niille varattu aika oli riittävä. Yksi vanhemmista (V1) koki, että tapaamiskertoja olisi voinut olla enemmän ja toinen vanhemmista (V4) olisi toivonut, että tapaamiskerroille varattu aika olisi ollut pidempi. Kaikki viisi vastannutta oli sitä mieltä, että ryhmäkoko oli tiloihin nähden sopiva. Saadun palautteen mukaan voimme todeta, että Punahilkka on sopiva paikka tämän tyyppisten ryhmien järjestämisessä.

Vanhempien kokemuksia

Saamastamme palautteesta kävi ilmi, että ryhmä koettiin erittäin virkistäväksi ihanaksi, mielenkiintoiseksi, mukavaksi, rennoksi, opettavaiseksi ja se toi mu-

kavaa vaihtelua perheiden arkeen. Vanhemmat kokivat myös ryhmässä oppineen itsestään ja lapsestaan uusia asioita. Tämä osoittaa meille sen, että osasimme ryhmää ja sen sisältöä suunniteltaessa tehdä oikeita ratkaisuja toiminnan suhteen. Viidestä vastaajasta neljä osallistuisi jatkossakin tämän tyyppiseen ryhmään. Palautelomakkeen loppuun vanhemmat kirjoittivat terveisiä ryhmän ohjaajille:

Lämpimäisiä terveisiä ohjaajille. He ottavat huomioon kaikki lapset ja vaihtavat ohjelman tarpeiden mukaan, se oli tosi, tosi kiva. (V1)

Kiitos paljon ohjaajille. Olkoon elämässä niin, ettei mikään ole ihmeellistä, vai niin, että kaikki on yhtä ihmettä. (V4)

4.3 Osallistuva havainnointi

Kyselyn ja haastattelun keinoin voidaan saada selville, mitä henkilöt ajattelevat, tuntevat ja uskovat. Mutta ne eivät kerro sitä, mitä todellisuudessa tapahtuu. Havainnoinnin etuna on, että sen avulla saadaan välitöntä ja suoraa informaatiota yksilön ja ryhmien toiminnasta ja käyttäytymisestä. (Hirsjärvi ym. 2004, 201–202.) Mielestämme osallistuvalla havainnoinnilla saimme arvokasta tietoa toiminnallisesta ryhmästä, mitä emme millään muilla keinoilla olisi saaneet.

Osallistuva havainnointi tarkoittaa, että tutkija osallistuu tutkittavien ehdolla heidän toimintaansa. Havainnointi on erinomainen menetelmä muun muassa vuorovaikutuksen tutkimuksessa sekä tutkittaessa vaikeasti ennakoitavia ja nopeasti muuttuvia tilanteita. Havainnointi menetelmänä sopii erinomaisesti myös silloin, kun tutkittavilla henkilöillä on kielellisiä vaikeuksia tai kun halutaan saada tietoa asioista, joista tutkittavat eivät halua kertoa. (Hirsjärvi ym. 2004, 202–205.)

Osallistuvan havainnoinnin avulla saimme arvokasta tietoa ryhmän vaikutuksista vanhempien ja lasten käyttäytymiseen ja vuorovaikutustaitojen kehittymiseen.

Ryhmänohjaajina meillä oli hyvä tilaisuus havainnoida ryhmäläisiä ja heidän käyttäytymistään ryhmien aikana erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Jokaisen ryhmätapaamisen jälkeen keskustelimme yhdessä tehdyistä havainnoista. Keskusteluun osallistui myös opinnäytetyöohjaajamme Punahilkasta. Kirjasimme kaikki tekemämme havainnot. Viimeisen ryhmätapaamisen jälkeen tutkimme tietoisesti jokaiselta ryhmätapaamiskerralta tekemiämme havaintoja.

Toteutettujen ryhmien aikana havaitsimme, että ryhmän struktuuri auttoi lapsia keskittymään ja rauhoittumaan ryhmään. Huomasimme lasten käyttäytymisessä huomattavan eron ensimmäisen ja viimeisen ryhmätapaamiskerran välillä. Viimeisellä kerralla huomasimme yhden lapsen levottoman käyttäytymisen vähentyneen huomattavasti ja keskittymiskyvyn parantuneen. Toisen lapsen taas huomasimme reipastuneen osallistumaan rohkeammin ryhmätoimintaan. Nämä muutokset ryhmässä osoittavat sen, että järjestämämme toiminnallinen ryhmä toimi turvallisena ympäristönä, jossa oli kehitystä tukeva ilmapiiri.

Ryhmän tarkoituksena oli tukea vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta mutta huomasimme pian, että yhden vanhempi-lapsi parin keskinäinen vuorovaikutus on silmiinpistävän tiivistä. Lapsen irrottautuminen vanhemmasta oli vaikeaa. Ryhmämme auttoi heitä yllättävällä tavalla. Huomasimme ryhmän edetessä, että lapsi uskalsi mennä leikkimään hetkeksi muiden lasten seuraan vanhemman jäädessä toiseen tilaan. Niin lapsi kuin vanhempi kävi välillä tarkistamassa, että kaikki on hyvin. Tämä käytös väheni ryhmän edetessä.

Arvelemme, että yhtä ryhmässä ollutta vanhempi-lapsiparia olisi palvellut pitkäkestoisempi ryhmä paremmin. Mielestämme heidän välisensä vuorovaikutus olisi tarvinnut enemmän vahvistusta. Koimme, että vanhempi ei saanut asetettua lapselleen rajoja ja heidän yhdessäolonsa ja keskinäinen vuorovaikutuksensa ei toiminut, sillä roolit vuorovaikutustilanteissa vanhemman ja lapsen välillä olivat ristiriitaiset.

4.4 Valokuvaus

Kameran tallentama tieto voi toimia muistina ja katseena, ja lisäksi valokuvasta voi nähdä sen, mitä ihminen ei välttämättä kuvaustilanteessa huomaa. Valokuvassa näkyikin aina suhde toiseen ihmiseen ja kuvat muodostavat sanojen kanssa yhteyden ihmisten välisissä suhteissa. Keräsen (2001, 111) mukaan valokuvat toimivat siltana nykyisyyden ja menneisyyden välillä, ne auttavat kuvaamaan ja muistamaan elämän eri vaiheita ja kertovat siitä, että olemme olleet olemassa ja kokeneet erilaisia asioita. Valokuvat voivat olla paljon enemmän kuin tärkeiden hetkien ja muistojen tallettajia.

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden suunnitteluvaiheessa tiesimme jo, että haluamme liittää valokuvauksen jollakin tavalla työhömmme. Mietimme valokuvauksen roolia opinnäytetyössämme ja päädyimme siihen, että kuvaisimme ryhmässä erilaisia yhdessä tekemisen hetkiä. Tarkoituksena oli antaa valokuvien kautta iloisia muistoja vanhemmille ja lapsille.

Viimeistä ryhmätapaamiskertaa varten teetimme paperikuvia jokaisesta äitilapsi parista, joista he saivat viimeisellä kerralla askarrella itselleen muiston. Askartelun lomassa keskustelimme vanhempien ja lasten kanssa valokuvista. Ne toivat mieleen aikaisemmin ryhmässä tapahtuneita asioita, josta syntyi virkeää keskustelua. Katsoessamme myöhemmin valokuvia, huomasimme niistä sellaisia asioita, joita emme ohjatessa nähneet. Valokuvat elävöittävät opinnäytetyön kirjallista raporttia. Toivomme, että valokuvat auttavat lukijaa aistimaan ryhmässä vallinneen tunnelman.

Vanhempien antaman palautteen mukaan yksi vanhemmista (V5) koki valokuvauksen häirinneen ryhmätoimintaa. Muita vanhempia valokuvaus ei tuntunut häiritsevän.

5 POHDINTA

Tämän pääluvun alussa arvioimme työllemme asettamien tavoitteiden toteutumisesta. Seuraavissa alaluvuissa arvioimme työtämme luotettavuuden ja eettisyyden näkökulmasta sekä arvioimme omaa ammatillista kasvua ja kehitystä koko opinnäytetyöprosessin aikana. Kirjallisen raportin loppuun kerromme kokemuksista ja työmme aikana mieliin nousseista ajatuksista.

5.1 Tavoitteiden toteutumisen arviointia

Vilka ja Airaksinen (2003, 155) mukaan toiminnallisissa opinnäytetöissä tulee usein vastaan asioita, joita ei voi toteuttaa, niin kuin alussa ajatteli. Siksi on hyvä, että pohdit millaiset tavoitteet jäivät saavuttamatta ja miksi näin kävi sekä mitä tavoitteita muutettiin prosessin aikana ja miksi.

Vanhemmilta kerätyn palautteen ja heidän kanssaan käytyjen keskustelujen avulla saimme tarkasteltua opinnäytetyömme tavoitteiden toteutumista vanhempien näkökulmasta. Tavoitteiden toteutumista arvioimme myös omien havaintojen ja kokemuksen kautta sekä opinnäytetyöohjaajan antaman palautteen avulla. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa toiminnallinen vuorovaikutusryhmä ja samalla kehittää Punahilkkan ryhmätoimintaa.

Halusimme työllämme selvittää, miten vanhemmat kokivat ryhmän vahvistaneen heidän ja lastensa välistä vuorovaikutusta. Tähän tavoitteeseen haimme vastausta palautelomakkeen avulla, jossa kysyimme vanhemmilta, mitkä asiat ryhmän toiminnassa auttoivat vahvistamaan heidän ja lastensa välistä vuorovaikutusta. Palautteista kävi ilmi, että vahvistavia asioita olivat yhdessä tekeminen, yhdessäolo, yhdessä uusien asioiden oppiminen ja lapsensa kanssa leikkiminen.

Toiminnallisen ryhmän tarkoituksena oli tukea vanhemmuutta, antaa voimavaroja vanhemmille ja tuoda uusia toiminnallisia keinoja vanhemman ja lapsen väliin jokapäiväiseen vuorovaikutukseen ja yhdessä tekemiseen. Opinnäyte-

työmme ohjaajalta saadun palautteen sekä oman kokemuksemme mukaan toteuttamamme ryhmä ja siinä käyttämämme toiminnalliset menetelmät soveltuvat hyvin vahvistamaan lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta toiminnallisessa ryhmässä. Järjestämämme ryhmä sisälsi kattavasti kohderyhmälle räätälöityjä monipuolisia toiminnallisia menetelmiä, joita heidän on helppo toteuttaa myös kotona arjessa.

Meidän tarkoitus oli jokaisen ryhmätoiminnan jälkeen keskustella vanhempien kanssa vuorovaikutuksesta. Etukäteen suunniteltujen keskustelujen tavoitteena oli tukea vanhemmuutta ja antaa voimavaroja vanhemmille. Ohjatut keskustelut kariutuivat vanhempien huonon suomenkielen takia ja tästä syystä keskustelut olivat jatkossa vapaamuotoisia ja aiheet nousivat vanhempia askarruttavista asioista. Vanhempien keskustelut etenivät heidän omalla äidinkielellään. Keskusteltu kieli oli rikasta monen kielen kohdatessa. Meidän roolimme keskustelujen aikana oli kuunnella ja osallistua keskusteluihin kielitaitomme mukaan. Keskusteluihin osallistumista ja niiden ymmärtämistä auttoi meistä toisen ulkomaa-lainen tausta ja kielitaito.

Keskusteluissa huomasimme, että vanhemmilla oli suuri tarve puhua yhteiskunnallisista asioista. Puhuimme heidän kanssaan varhaiskasvatuksesta, suomen kielen opiskelusta ja sen tärkeydestä yhteiskuntaan integroitumisessa sekä ulkomaalaisen kouluttautumisen mahdollisuuksista Suomessa. Uskomme, että keskusteluja innosti meidän sosionomiopiskelut. Keskusteluistamme kävi ilmi, että vanhemmilla on halu laajentaa sosiaalisia verkostoja ja päästä osaksi Suomalaista yhteiskuntaa. Käytyt keskustelut antoivat vanhemmille uutta tietoa kouluttautumisen mahdollisuuksista, varhaiskasvatuksesta sekä suomenkielen opiskelusta. Uskomme keskustelujemme antaneen vanhemmille voimavaroja ja uusia näkökulmia heitä askarruttaviin asioihin.

Ryhmän tavoitteena oli myös tarjota vanhemmille tilaisuus vaihtaa ajatuksia ja kokemuksia sekä virkistäytyä ja tutustua uusiin ihmisiin. Osa vanhemmista oli ennestään keskenään tuttuja. Pyrimme varaamaan riittävästi aikaa vanhempien keskinäiselle vuorovaikutukselle. Omien havaintojen perusteella voimme sanoa,

että vanhemmat olivat erittäin aktiivisia keskustelijoita. He selvästi halusivat tutustua toisiinsa ja jakaa yhteisiä ajatuksia toisten kanssa.

5.2 Luotettavuus ja eettisyys

Sosiaalialalla on erityinen suhde etiikkaan ja ihmisoikeuksiin. Ammatillisella tasolla eettisyys tarkoittaa kykyä pohtia ja kyseenalaistaa jatkuvasti omaa ammatillista toimintaa ja päätöksentekoa, sen oikeudenmukaisuutta ja päätöksenteon perusteita. Kehittyneen ammatillisuuden tunnusmerkkeinä voidaan pitää valmiutta arvioida ja pohtia eettisesti omaa työtä ja työkäytäntöjä. Eettiset säännöt ovat myös ammatillisten periaatteiden tunnetuksi tekemisen väline. (Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2005, 5–6.)

Opinnäytetyön prosessissa eettisyys tarkoittaa sitä tapaa, jolla työn tekijät suhtautuvat työhönsä ja siinä esiin tuleviin ongelmiin sekä niihin henkilöihin, joiden kanssa työtä tehdään. Eettinen asenne näkyy työn aiheen valinnassa ja prosessissa, tiedon hankinnassa sekä tulosten raportoinnissa. (Kuokkanen, Kivirinta, Määttänen & Ockenström 2007, 27.)

Mielestämme työmme toteuttaminen eettisesti vaati meiltä tulevilta sosiaalialan ammattilaisilta kriittistä aiheen tarkastelua mahdollisimman monesta eri näkökulmasta. Pohdimme ja arvioimme työmme eettisyyttä koko opinnäytetyöprosessin ajan. Olimme rakentavan kriittisiä omaa toimintaa kohtaan, koska se luo pohjaa ammattikäytäntöjen kehittämiseksi.

Ilmoitimme vanhemmille jo ryhmään ilmoittautumisen vaiheessa, että ryhmää ohjaavat sosionomiopiskelijat ja se toteutetaan osana opintoihimme kuuluvaa opinnäytetyötä. Hyvissä ajoin ennen toiminnallisen ryhmän alkua lähetimme vanhemmille kutsun, jossa mainitsimme siitä, että tarkoituksenamme on valokuvata ryhmätoimintaa ja käyttää kuvia ryhmätoiminnassa sekä myöhemmin opinnäytetyömme kirjallisessa osiossa. Kutsun liitteenä lähetimme jokaiselle perheelle valokuvausluvan, joista mainitsimme vielä erikseen, että opinnäytetyös-

sämme käyttämme vain valokuvia, joista kukaan ei ole tunnistettavissa, eikä kuvien yhteydessä mainita kenenkään nimeä.

Salassapitovelvollisuus on meille tärkeä asia ja sen noudattaminen opinnäytetyössä oli meille itsestäänselvyys. Kerroimme ryhmään osallistujille, ettei heidän henkilöllisyytensä tule esille missään vaiheessa opinnäytetyötämme. Omissa muistiinpanoissa otimme myös huomioon sen, että ryhmäläiset pysyvät tunnistamattomina. Olemme käsitelleet produktioon liittyviä muistiinpanoja, asiapapereita ja valokuvia pitäen huolen tietosuojasta.

Opinnäytetyön lähdemateriaalia etsiessämme pyrimme olemaan kriittisiä. Käytimme työssämme mahdollisimman tuoreita, luotettavia ja monipuolisia lähteitä. Mielestämme työmme teoria tukee hyvin vuorovaikutusryhmän suunnittelua, toteutusta ja kirjallista raporttia.

Vanhemmilta kerätyn palautteen mukaan ryhmä antoi vanhemmille hyviä kokemuksia yhdessä lapsensa kanssa toimimisesta. Vanhemmat antoivat ryhmästä enimmäkseen positiivista palautetta. Tästä syystä pohdimme, olisimmeko saaneet kriittisempää palautetta toisenlaisella palautelomakkeella ja kysymyksenasettelulla tai kokonaan erilaisella tavalla pyytää palautetta. Tämän lisäksi pohdimme, olisimmeko saaneet enemmän tietoa ryhmästä, jos olisimme järjestäneet vielä yhden tapaamiskerran ainoastaan vanhemmille palautteen saamista varten. Palautteen keruumenetelmänä olisimme voineet käyttää yksilöhaastattelua, joka olisi voinut antaa yksilöllisempää palautetta ryhmästä. Myös tulkin käyttöä olisi voinut harkita.

5.3 Ammatillinen kasvu ja kehittyminen

Henkilökohtaisena tavoitteena meillä oli kehittää omia ryhmäohjaustaitojamme sekä syventää tietämystämme vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tärkeydestä ja sen merkityksestä. Tässä alaluvussa arvioimme omaa ammatillista kasvua ja kehittymistä koko opinnäytetyöprosessin ajalta.

Opinnäytetyöprosessi on ollut erittäin haastava ja kasvattava kokemus. Se on opettanut meille yhteistyötaitoja, joustamista, reflektointia sekä tekemään työn aikana erilaisia kompromisseja. Salmisen (2008, 259) mukaan oman toiminnan reflektointi on oppimisen kannalta välttämätöntä. Syvällinen oppiminen vaatii teorian ja käytännön ymmärtämistä. Reflektio on prosessi, jonka avulla opiskelija tarkastelee ja käsittelee uusia oppimiskokemuksiaan voidakseen rakentaa uutta tietoa tai uusia näkökulmia aikaisempiin tietoihinsa. Reflektiivinen opiskelija on jatkuvassa ja joustavassa vuorovaikutuksessa sekä ympäristönsä että itsensä kanssa. Reflektoinnin tuloksena ovat uudet näkökulmat ja valmiudet soveltaa uusia ajatuksiaan käytäntöön. Parityö on ollut meille voimavara, joka on auttanut meitä tuomaan rohkeasti esille omia ajatuksia sekä käymään pitkiä keskusteluja erilaisista näkemyksistä. Opinnäytetyöprosessimme aikana olemme oppineet antamaan ja vastaanottamaan suoraa ja rakentavaa palautetta. Opinnäytetyötä on ollut ilo tehdä parityönä, sillä toiselta saatu tuki on ollut korvaamatonta.

Opinnäytetyöprosessin aikana tajusimme, miten tärkeää on asettaa omalle toiminnalle ja työlle selkeät ja realistiset tavoitteet. Tavoitteiden avulla voidaan peilata myös oman työn onnistumista. Opinnäytetyöprosessimme on antanut meille teorian ja käytännön kautta vahvan osaamisen, jota voimme hyödyntää sosionomin työkentällä. Tulevina sosionomeina voimme työskennellä hyvin erilaisissa ympäristöissä erilaisten asiakkaiden kanssa. Olipa kohderyhmä mikä tahansa, voimme yhtenä työmenetelmänä käyttää toiminnallisia menetelmiä ja ohjata ryhmää ammatillisesta näkökulmasta.

Toiminnallisten menetelmien tuleminen osaksi työmenetelmiämme on laajentanut ammatillista osaamistamme ja auttanut omaa jaksamistamme. Koemme toiminnallisten menetelmien antavan meille jatkossakin monia mahdollisuuksia työssämme. Niiden avulla voimme syventää toimintaa asiakkaidemme kanssa ja antaa heille näkökulmaa tarkastella omaa elämäänsä yksilönä, mutta myös yhteisön jäsenenä. Toiminnalliset menetelmät voivat tarjota uusia ulottuvuuksia vaikkapa työyhteisön ilmapiiriin ja tiimin toiminnan rakentamisessa, mutta myös oman ammatillisen persoonan kehittämisessä. Nietosvuoren (2008, 136) mukaan sosionomin ammatillisessa kasvussa ja osaamisessa tärkeässä roolissa

on oma luovuus, sillä se vahvistaa uskallusta etsiä uusia työmenetelmiä. Uusien työmenetelmien omaksuminen tukee muun muassa vuorovaikutusta, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Yksi suurimmista iloista ja oppimisen kokemuksista työssämme oli toiminnallisen ryhmän suunnittelu ja toteutus. Näiden kokemusten jälkeen voimme sanoa, että osaamme hyödyntää toiminnallisen ryhmän suunnittelussa ja toteutuksessa oppimaamme tulevissa töissämme sosionomina. Olemme opinnäytetyömme pitkän prosessin aikana syventäneet osaamistamme ja asiantuntijuuttamme sosionomeina. Sosionomin (AMK) kompetensseissa (Sosiaaliportti 2010) määrittellään asiakastyön osaamisen kriteerit. Sosionomin (AMK) tulee osata soveltaa ja arvioida erilaisia asiakastyön teoreettisia työorientaatioita ja menetelmiä sekä tukea ja ohjata tavoitteellisesti erilaisia asiakkaita ja asiakasryhmiä heidän arjessaan. Sosionomin (AMK) kompetensseissa (Sosiaaliportti 2010) korostetaan myös reflektiivisen, tutkivan ja kehittävän työotteen sisäistämistä. Sosionomin (AMK) tulee osata arvioida toimintansa teoreettisia lähtökohtia ja soveltaa toimivia käytäntöjä ja menetelmiä työelämässä. Työmme tekemisen myötä olemme oppineet perustelemaan asioita teoreettisesta näkökulmasta.

Työelämästä nouseva opinnäytetyömme aihe tukee myös ammatillista kasvua. Monesti kuullaan puhuttavan, että työelämän muutokset kulkevat edellä, koulutuksen laahaavan perässä. Työelämän kanssa yhteistyössä tehdystä opinnäytetyöstämme on etu myös siinä, että pääsemme peilaamaan tietojamme ja taitojamme sen hetkiseen työelämään ja sen tarpeisiin. Työelämän tarpeista nousut opinnäytetyön aihe lisää myös vastuuntuntoa ja vahvistaa tiimityötaitoja.

5.4 Päätelmiä

Toiminnallinen opinnäytetyö on mielestämme sosionomille hyvä tapa osoittaa ammattitaitoaan, koska työssä yhdistyvät sosionomin ammattitaidon osa-alueet. Toiminnallisen opinnäytetyön onnistumiseen tarvitaan vahvaa teoreettista tietoa, konkreettisia käytännön taitoja, asiakastyön osaamista sekä sosiaalialan

eettistä osaamista. Lisäksi tekijöiltä vaaditaan suunnittelu-, kehittämis- ja viestintätaitoja.

Toiminnallisen ryhmän suunnittelu ja toteutus vaati paljon suunnittelua, organisointikykyä ja kokonaisuuksien hahmottamista, mutta myös luovuutta ja innostusta. Ryhmää suunniteltaessa otimme tarkkaan huomioon osallistuvien lasten iän ja heidän sen hetkisen kehitystasonsa. Arvioimme tarkkaan, mikä on sen ikäisten lasten keskittymiskyky ja sen pohjalta lähdimme miettimään toimintaa ryhmätapaamiskertoihin. Onnistuimme tässä mielestämme hyvin. Toiminnallisen ryhmän osallistujia prosentti ja saamamme palaute niin vanhemmilta, lapsilta ja yhteistyökumppanilta kertoo myös ryhmätoiminnan onnistumisesta.

Vaikka kaikki onkin hyvin suunniteltu, voi yllätyksiä sattua ja ohjaajina meidän pitää olla valmiita reagoimaan erilaisiin muutoksiin. Juuri ennen ensimmäistä ryhmätapaamista meille yllättäen selvisi, että ryhmään tulisikin seitsemän vanhempaa ja kahdeksan lasta, aikaisemman kuuden vanhemman ja kuuden lapsen sijaan. Tämä ei tuonut suunnitelmiimme suuria muutoksia, sillä ainoallaan ryhmätapaamiskerralla ei ollut kaikkia osallistujia paikalla.

Ryhmänohjaajina asetimme työllemme selkeät ja realistiset tavoitteet ja tehtävät. Nämä olivat kirkaasti mielessämme koko toiminnallisen ryhmän suunnittelun ja toteutuksen ajan. Sitouduimme ja osallistuimme molemmat tehtäväämme ryhmäohjaajina tunnollisesti ja tasavertaisesti ja kannoimme vastuun tehtävien suunnittelusta ja sisällöstä. Onnistuimme hyvin ryhmän aikataulutuksessa, toimintarakenteen suunnittelussa, käytännön valmisteluissa ja työnjaossa. Oman toiminnan reflektoinnissa meitä auttoi suuresti tekemämme itsearviontilomake, johon kirjasimme ajatuksiamme ryhmän kulusta ja ohjaajana toimimisesta jokaisen ryhmätapaamiskerran jälkeen. Mielestämme onnistuimme erinomaisesti ryhmän suunnittelussa ja toteutuksessa. Sitä edesauttoi perusteellinen teorian sisäistäminen ja syventäminen ja sen hetkinen tieto- taito-osaaminen.

Hyvin etukäteen suunniteltu opinnäytetyöprosessi antoi meille mahdollisuuden paneutua aiheeseen monipuolisesti. Teoriaan perehtyminen ennen toiminnallista ryhmää oli erittäin tarpeellista. Se antoi meille tietoa vanhemman ja lapsen

välisestä vuorovaikutuksesta ja siitä, miten sitä voitaisiin tukea toiminnallisin menetelmin. Tähän aiheeseen perehdyimme hyvin, etsien tietoa ja kirjallisuutta monista eri lähteistä. Koemme, että vaihe oli aikaa vievä, mutta todella tarpeellinen työemme kannalta. Teoriatiedon sisäistäminen ja syventäminen helpotti opinnäytetyöprosessin sujuvuutta.

Työmme kirjallista raporttia kirjoittaessamme huomasimme, että vanhempien kanssa käydyissä keskusteluissa oli paljon sosiaalipedagogiikkaan liittyviä elementtejä. Siitä syystä lisäsimme työhömmme sosiaalipedagogiikkaa käsittelevän teoriaosuuden. Sosiaalipedagogiikkaan pohjautuvia toiminnallisia ryhmiä voisi järjestää tulevissa opinnäytetöissä ja kokemuksemme perusteella esimerkiksi maahanmuuttajat hyötyisivät tämän kaltaisista ryhmistä.

Niin kuin jo aikaisemmin työssämme käy ilmi, nousi opinnäytetyömme aihe Punahilkkan asiakaskunnasta. Punahilkkan perhetyöntekijät olivat kiinnittäneet huomiota asiakasperheidensä joukossa olevan perheitä, joissa vanhempien ja lasten vuorovaikutus kaipaisi vahvistusta. Opinnäytetyömme ajankohta tuli juuri sopivaan aikaan palvelemaan Punahilkkaa ja heidän asiakkaitaan. Sovittuamme yhteistyöstä ja työemme aiheesta saimme Punahilkkan henkilökunnalta täyden luottamuksen suunnitellessamme ja toteuttaessamme toiminnallista vuorovaikutusryhmää ja siinä käytettäviä menetelmiä. Työmme antaa tietoa siitä, miten suunnitellaan ja toteutetaan toiminnallinen vuorovaikutusryhmä ja mitä ryhmän ohjaamisessa tulee ottaa huomioon. Työtämme voi jatkossa hyödyntää perheitä tukevien ja vuorovaikutusta vahvistavien ryhmätoimintojen järjestämisessä ja kehittämisessä.

Vuorovaikutuksen arvioimiseksi on kehitetty useita erilaisia menetelmiä. Yksi näistä menetelmistä on videointi. Videointimenetelmää voisi käyttää tulevissa opinnäytetöissä, joissa tutkitaan vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Perehdyttyämme lapsiperheiden tämän päivän mahdollisiin haasteisiin, huomasimme monen tutkijan olevan sitä mieltä, että perheiden sisäiset ja ulkoiset haasteet voivat olla uhka vanhemman ja lapsen toimivalle vuorovaikutukselle. Tästä syystä onkin tärkeää huomioida nämä haasteet ja ennaltaehkäistä niiden syntyä. Tulevissa opinnäytetöissä voisi tutkia perheiden sisäisiä ja ulkoisia

haasteita ja niiden vaikutusta vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen.

Opinnäytetyöprosessin aikana meille on syventynyt ja vahvistunut näkemys vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tärkeydestä, merkityksestä ja sitä vahvistavista ja uhkaavista tekijöistä. Työmme on saanut meidät vakuuttuneeksi siitä, että toimiva vuorovaikutus ja turvallinen kiintymyssuhde vanhemman ja lapsen välillä on ehtona lapsen optimaaliselle kehitykselle. Tämä käy ilmi myös Mäntymaan (2006) tekemästä väitöskirjasta, jossa hän on tutkinut varhaisen vuorovaikutuksen yhteyksiä äidin mielenterveyteen, läheisiin ihmissuhteisiin sekä varhaisen vuorovaikutuksen ennustettavuutta lapsen käyttäytymisen ja tunne-elämän oireisiin.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut pitkä ja vaativa prosessi. Matkan varrella olemme kokeneet onnistumisia ja vastoinkäymisiä eikä yllätyksiltäkään ole välttytty. Työmme mukanaan tuomat vastoinkäymiset ovat olleet haastavia mutta myös vahvistavia. Vastoinkäymisten jälkeen olemme jatkaneet aina entistä vahvempina eteenpäin. Yhdessä tehty opinnäytetyö on rikastuttanut työtämme ja olemme saaneet oppia toisiltamme paljon. Opinnäytetyö on ollut myös erinomainen oppimisprosessi kokonaisvaltaisen ammattitaidon kehittämisessä. Tästä on siis hyvä jatkaa.

LÄHTEET

- Aalto, Tiiu & Jurvelin-Åvist, Sari i.a. Käsikynkkä. Ryhmämenetelmä varhaiseen vuorovaikutukseen. Ohjaajan käsikirja. Tuloste tekijän hallussa.
- Alijoki, Eila 1998. Pesästä pieni ponnistaa. Lasten varhaisten vuorovaikutustaitojen tukeminen. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Broberg, Anders; Almqvist, Kjerstin & Tjus, Tomas 2005. Kliininen lapsipsykologia. Helsinki: Edita.
- Hautamäki, Airi 2001. Kiintymyssuhdeteoria – teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Teoksessa Jari Sinkkonen ja Mirjam Kalland (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: Wsoy, 13–66.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hämäläinen, Juha & Kurki, Leena 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY.
- Jernberg, Ann.M & Booth, Phyllis B. 2003. Theraplay : vuorovaikutusterapian käsikirja. Helsinki: Psykologinen kustannus.
- Järvinen, Mervi; Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen Arja 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.
- Karlsson, Liisa; Riihelä Monika 2008. Teoksessa Monika Riihelä, Liisa Karlsson, Reeli Karimäki & Anna-Leena Lastikka (toim.) Korvaan päin. Lasten satujen kirja. Vaasa: Ykkös-Offset. 98–99.
- Kaukkila, Veli; Lehtonen, Elisa 2007. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmäohjaajan taitoja tarvitsevalle. Helsinki: SMS-tuotanto.
- Keränen, Eija; Nissinen, Pasi; Saarnio, Tuula & Salminen, Mirva 2001. Sosiaalialan työn uudet ulottuvuudet. Helsinki: Tammi.
- Kivelä, Valtteri & Lempinen, Juho 2010. Arki hallintaan : nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. Turku: Kota – Lasten ja nuorten hyvinvointi.

- Kontu, Elina 2001. Vuorovaikutuksesta leikkiin ja leikistä draamaan. Teoksessa Päivi Pihlaja ja Elina Kontu (toim.) Työkaluja päivähoidon erityiskasvatukseen. Helsinki: Edita, 84–111.
- Kuokkanen, Ritva; Kivirinta, Mervi; Määttänen, Jukka & Ockenström, Leena 2007. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä: opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä varten. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. C, Katsauksia ja aineistoja.
- Leinonen, Jenni 2004. Vanhemmuus lapsen kasvuympäristön osana. *Psykologia* (3), 176–195.
- Lyytinen, Paula & Lyytinen, Heikki 2003. Tiedollinen kehitys lapsuudessa. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: Wsoy. 87–121.
- Mattila, Kati-Pupita 2007. Arvostava kohtaaminen : arjessa, auttamistyössä ja työyhteisöissä. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Mäntymaa, Mirjami 2006. Early mother-Infant Interaction. Determinants and Predictivity. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes print. Viitattu 21.3.2012. <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-6604-7.pdf>.
- Mäntymaa, Mirjami & Tamminen, Tuula 1999. Varhainen vuorovaikutus ja lapsen psyykinen kehitys. *Duodek* 22/1999. Dokumentti 41/107.
- Nietosvuori, Leena 2008. Luovat ja toiminnalliset menetelmät sosionomin työssä. Teoksessa Leena Viinamäki (toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, 135–142.
- Perälä, Marja-Leena; Salonen, Anne; Halme, Nina & Nykänen, Sirpa 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Pienperheyhdistys 2010. Vuosikertomus. Viitattu 18.1.2012. <http://www.pienperhe.fi/doc/Pypy10standard.pdf>.
- Punamäki, Raija-Leena 2001. Kiintymyssuhteen ja traumaattisen kokemuksen yhteys. Teoksessa Jari Sinkkonen ja Mirjam Kalland (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: Wsoy,
- Puska, Pekka 2009. Saatteeksi. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula, Sakari Karvonen ja Salme Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 3–4.

- Ranne Kaarina 2005. Sosiaalipedagogiikka koulutuksessa ja työelämän kehittämisessä. Teoksessa Kaarina Ranne, Anne Sankari, Tuula Rouhinen-Valo ja Tuula Ruusunen (toim.) Sosiaalipedagoginen ammatillisuus – Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu, 14–19.
- Riikonen, Alekski 2012. Lastenhoidon kysyntä rajussa kasvussa. Länsiväylä 14.–15.01.
- Salmimies, Raija 2008. Onnistu itsesi johtamisessa. Helsinki: Wsoy.
- Salo, Saara 2003. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: Wsoy, 44–77.
- Schmitt, Florence 2003. Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: Wsoy, 298–326.
- Semi, Eija 2006. Sosiaalialan ja sosiaalipedagogiikan yhteys ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelmissa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia 13. Tampere: Juvenes Print Oy.
- Siltala, Pirkko 2003. Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Teoksessa Pirkko Niemelä, Pirkko Siltala ja Tuula Tamminen (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: Wsoy, 16–43.
- Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam 2001. Johdanto: Ihminen tarvitsee toisten läheisyyttä ja turvaa. Teoksessa Jari Sinkkonen & Mirjam Kalland (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: Wsoy, 7-11.
- Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2005. Arki, arvot, elämä, etiikka. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia. Ammattieettinen lautakunta.
- Sosiaali- ja terveysministerö 2005. Perhe-hanke. Perhepalvelujen kumppanuusohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2005:4. Viitattu 23.1.12
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name

=DLFE3823.pdf&title=Perhe_hanke__Perhepalvelujen_kumppanuu
sohjelma_fi.pdf.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Palvelut perheille. Viitattu 6.3.2012

http://www.stm.fi/lapset/palvelut_perheille.

Sosiaaliportti 2010. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. Sosionomi
(AMK) kompetenssit. Viitattu 26.2.2012.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/)

Suomen Theraplay-yhdistys i.a. Viitattu 21.4.2012.

<http://www.theraplay.fi/index.php?k=4212>

Tamminen, Tuula 2004. Olipa kerran lapsuus. Helsinki: Wsoy.

Vilén, Marika; Leppämäki, Päivi & Ekström, Leena 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Wsoy.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Överlund, Johanna; Pesonen, Marja-Leena 2012. Käsikynkä. Keinoja vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukemiseen. Viitattu 19.1.2012. [http://www.sosiaaliportti.fi/fi-](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/kasikynka/)

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/kasikynka/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/kasikynka/).

LIITE 1. Toimintasuunnitelma

ENSIMMÄINEN TAPAAMISKERTA

1. Kohtaaminen
2. Tilaan saapuminen: vanhempi kantaa lapsen sylissään leikkitilaan
3. Ryhmän, ohjaajien ja ryhmäsääntöjen esittely
4. Alkuru: Aurinko, aurinko.
5. Tutustumisleikki: Nimipallo. Leikkijät istuvat piirissä. Leikin aloittaja vierittää pallon sille, kenen nimen haluaa oppia. Se, joka saa pallon, kertoo nimensä ja jatkaa leikkiä edelleen.
6. Vanhemman ja lapsen yhteinen tekeminen: piirtäminen ja värittäminen. Piirretään lapsen ääriiviivat paperille, lapsi piirtää nenän ja suun. Kuvaan voi myös värittää vaatteet yms. Lopuksi äiti kirjoittaa yhteiseen piirustukseen jotain positiivista lapsesta ja sanoo sen myös lapselle.
7. Loppuleikki: saippuakuplat, vanhempi puhaltaa saippuakuplia, joita lapsi saa rikkoa.
8. Rentoutuminen: rauhallista musiikkia
9. Loppuru: Oli kiva tavata
10. Tilasta poistuminen: vanhempi kantaa lapsen sylissään pois leikkitilasta
11. Herkutteluhetki ja keskustelu, lapsille ohjattua leikkiä

TOINEN TAPAAMISKERTA

1. Kohtaaminen
2. Tilaan saapuminen: hypitään yhdellä jalalla käsi kädessä leikkitilaan
3. Alkuru: Aurinko, aurinko.
4. Vuorovaikutusleikki: Hernepussin heitto. Lapsi ja vanhempi istuvat lattialla vastakkain. Vanhempi sanoo eläimen ja heittää hernepussin lapselle. Lapsi matkii eläimen ääntä ja heittää hernepussin takaisin vanhemmalle. Ohjaajan ilmoituksesta vaihdetaan vuoroja.
5. Vanhemman ja lapsen yhteinen tekeminen: sadutus. Lapset saduttavat vanhemmalleen. Sadut luetaan ryhmässä kaikille.
6. Loppuleikki: leikkivarjot ja ilmapallot
7. Rentoutuminen: musiikkia
8. Loppuru: Oli kiva tavata

9. Tilasta poistuminen: hypitään yhdellä jalalla käsi kädessä pois leikkitilasta
10. Herkutteluhetki ja keskustelu, lapsille ohjattua leikkiä

KOLMAS TAPAAMISKERTA

1. Kohtaaminen
2. Tilaan saapuminen: vanhempi kantaa lapsen reppuselässä leikkitilaan
3. Alkuru: Aurinko, aurinko.
4. Vuorovaikutusleikki: Pyykkipoika. Vanhemmat sitovat huivin silmilleen ja ohjaajat piilottavat 5 pyykkipoikaa jokaisen lapsen vaatteisiin. Vanhemmat etsivät ne huivi silmillään. Kun kaikki ovat löytäneet pyykkipojat, vaihdetaan tehtäviä.
5. Vanhemman ja lapsen yhteinen tekeminen: leipominen
6. Loppuleikki: Seuraa johtajaa ja tunneli
7. Rentoutuminen: musiikkia
8. Loppuru: Oli kiva tavata
9. Tilasta poistuminen: vanhempi kantaa lapsen reppuselässä pois leikkitilasta
10. Herkutteluhetki ja keskustelu, lapsille ohjattua leikkiä

NELJÄS TAPAAMISKERTA

1. Kohtaaminen
2. Tilaan saapuminen: lasten jalat vanhempien jalkojen päällä kävellen
3. Alkuru: Aurinko, aurinko.
4. Vuorovaikutusleikki: Hernepussin kuljetus. Hernepussi asetetaan aikuisen ja lapsen väliin ja sitä kuljetetaan tietty matka, esimerkiksi kämmenten väliin, kylkien väliin, lalkojen väliin ym.
5. Vanhemman ja lapsen yhteinen tekeminen: askartelu. Vanhemmat ja lapset yhdessä askartelevat itselleen muiston ryhmissä otetuista valokuvista.
6. Loppuleikki: Siivouspäivä. Rypistetään yhdessä sanomalehdistä palloja (roskia), sen jälkeen joukkueet asettuvat viivan kahdelle puolelle ja heitellään sanomalehtipalloja aina toiselle puolelle.
7. Rentoutuminen: musiikkia
8. Loppuru: Oli kiva tavata
9. Tilasta poistuminen: lasten jalat vanhempien jalkojen päällä kävellen pois leikkitilasta
10. Herkutteluhetki ja keskustelu, lapsille ohjattua leikkiä

LIITE 2. Ohjaajien itsearviointilomake

Ryhmäkerran tunnelma

Ajatuksia ohjaajana toimimisesta: Miten koen roolini ryhmässä?

Missä onnistuttiin

Mitä olisimme voineet tehdä toisin? Mihin voisimme ensikerralla kiinnittää enemmän huomiota?

Miten ohjaajien työnjako toimi?

Miten ajankäytön suunnitelma toteutui?

Muita huomioita ryhmätapaamisesta:

LIITE 3. Vanhempien palautelomake

PALAUTE RYHMÄTOIMINNASTA

Haluaisimme kuulla juuri sinun mielipiteesi Hupsis! – vuoro-
vaikutusryhmästä. Palautteesi on meille arvokasta opinnäyte-
työmme kannalta ja antaa meille tietoa siitä, kuinka olemme
onnistuneet toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.
Käsitlemme kaikki palautteet luottamuksellisesti ja nimet-
töminä.

KIITOS!

Päivämäärä __. __ 2011

Ympyröi sopivin vaihtoehto ja vastaa avoimiin kysymyksiin.

1. Ryhmätapaamiskertoja oli mielestäni

liian vähän/ riittävästi/ liian paljon

2. Yhdelle ryhmätapaamiskerralle varattu aika oli

liian lyhyt/ riittävä/ liian pitkä

3. Kellonaika, jolloin ryhmä kokoontui oli minulle tai perheelleni **sopiva/hankala**

Meille sopivampi ajankohta olisi ollut _____

4. Ryhmäläisiä oli mielestäni

liian vähän/ sopivasti/ liian paljon

5. Miten mielestäsi Punahilkan tilat sopivat ryhmän toimintoihin?

---

6. Arvioi asteikolla 1-5, kuinka hyvin mielestäsi seuraavat väittämät ryhmässä toteutuivat.

1= erittäin huonosti

5= erittäin hyvin

Opin ryhmässä itsestäni uusia asioita	1	2	3	4	5
Opin ryhmässä lapsestani uusia asioita	1	2	3	4	5
Tunsin olevani tervetullut ryhmään	1	2	3	4	5
Ryhmässä oli miellyttävä ilmapiiri	1	2	3	4	5
Sain ryhmästä vaihtelua/virkistystä	1	2	3	4	5
Järjestelyt ohjelman osalta toimi hyvin	1	2	3	4	5
Ryhmän vetäjiä oli helppo lähestyä	1	2	3	4	5

Tarkistathan että olet merkinnyt jokaiseen kohtaan yhden rengastuksen.

7. Kuvaile, mitkä asiat ryhmätoiminnassa auttoivat vahvistamaan sinun ja lapsen välistä vuorovaikutusta.

---

8. Mielipiteesi ryhmässä valokuvaamisesta

---

9. Hupsis! -ryhmän toiminta oli mielestäni ...

---

10. Miten ryhmätoimintaa voisi mielestäsi kehittää?

---

11. Jos Hupsis! -ryhmälle tulisi jatkoa, osallistuisin
varmasti/ ehkä/ tuskin

Terveisiä ryhmän ohjaajille

KIITOS!!

LIITE 4. Ilmoitus ryhmästä

RYHMÄ HUPISIS!

-iloa yhdessä tekemisestä

- Ryhmä on tarkoitettu vanhemmalle ja hänen 2-4 -vuotiaalle lapselleen. Ryhmässä loruillaan, leikitään, leivotaan ja askarrellaan.
- Ryhmä kokoontuu neljä kertaa torstaisin 28.4 – 19.5 klo 10-11.00 Punahilkassa.
- Tiedustelut ja ilmoittautumiset Punahilkkään: Eija Uusitalo p. 050 - 380 6815 & Minna Raitanen p. 050 - 5729761
- Ryhmän toteutuksesta vastaavat: Sosionomiopiskelijat Kaire Mansberg & Terhi Rantonen, Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulusta, yhteistyössä Punahilkan kanssa.